

Etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Bem, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:820028>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Iva Bem

**ETIČKI KODEKS ZA KORIŠTENJE SUVREMENIH OBLIKA
KOMUNIKACIJE U USTANOVAMA ZA RANI I
PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Iva Bem

**ETIČKI KODEKS ZA KORIŠTENJE SUVREMENIH OBLIKA
KOMUNIKACIJE U USTANOVAMA ZA RANI I
PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

Diplomski rad

**Mentor rada:
dr. sc. Edita Rogulj**

Zagreb, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Etika.....	2
3. Poslovna etika	4
3.1. Profesionalna etika odgojitelja	6
4. Etički kodeks.....	8
4.1. Obilježja etičkog kodeksa dječjeg vrtića	9
4.2. Struktura i elementi etičkog kodeksa dječjeg vrtića	10
4.3. Vrijednosti i načela etičkog kodeksa u dječjim vrtićima	11
4.4. Pravna osnova etičkog kodeksa dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj	13
4.5. Uloga odgojitelja u integriranju etičkog kodeksa u dječji vrtić.....	14
4.6. Važnost etičkog kodeksa u vrtićkom okruženju	17
4.7. Primjeri etičkih kodeksa ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.....	18
5. Suvremeni oblici komunikacije	21
5.1. Tekstualne poruke/SMS	23
5.2. Elektronička pošta/e-mail	23
5.3. Servisi za komunikaciju.....	25
6. Metodologija istraživanja	27
6.1. Metoda i instrumenti istraživanja	27
7. Analiza rezultata.....	30
7.1. Rasprava	36
8. Primjer načela etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	38
8.1. Prijedlog etičkog kodeksa usmjerenog na definiranje ponašanja u komunikaciji putem digitalne tehnologije.....	40
9. Zaključak	41
10. Literatura.....	42
10.1. Popis slika	45
10.2. Popis tablica	46

Sažetak

Rad se temelji na raspravi o važnosti etičkog kodeksa u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te njegovom potencijalu pri olakšavanju korištenja suvremenih oblika komunikacije između roditelja i odgojitelja. Osim objašnjenja teorijskih pojmova vezanih uz etički kodeks, kao i njegove specifičnosti, u radu se navode i osnovni teorijski pojmovi vezani uz suvremene oblike komunikacije i njihova podjela. Kako bi se utvrdile potrebe za kreiranjem etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, korištena je metoda anketiranja. Prema unaprijed pripremljenim pitanjima, anketa je provedena s odgojiteljima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja putem *Google* obrasca. Na taj su način prikupljeni sociodemografski podaci o odgojiteljima, njihova mišljenja o etičkom kodeksu i njegovu sadržaju, uvjeti rada odgojitelja te njihovi stavovi o potrebama stvaranja etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Analizom rezultata utvrđeno je da su odgojitelji svjesni važnosti etičkog kodeksa u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Isto tako važno je napomenuti da odgojitelji sve više koriste digitalnu komunikaciju u radu s roditeljima te smatraju da je potrebno definirati opće odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja unutar etičkog kodeksa. Etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje mogao bi povećati kvalitetu rada odgojitelja, a samim time, pružiti im i svojevrsnu zaštitu. Upravo je iz tog razloga potrebno dodatno ojačavati i istraživati ovo, nedovoljno istraženo, područje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: etički kodeks, vrijednosti, načela, suvremeni oblici komunikacije, odgojitelj

Summary

The paper is predicated on a discussion of the relevance of a code of ethics in early childhood education and care institutions, and its potential for facilitating the use of new communication technologies between parents and educators. Aside from clarifying theoretical concepts related to the code of ethics and its particularities, the paper references fundamental theoretical concepts related to new communication technologies and their classification. In order to determine the need to create a code of ethics for the use of new communication technologies in early childhood education and care institutions, the survey method was used. Using questions prepared in advance, the survey was conducted on a sample of early childhood educators and preschool teachers using a Google form. This method was used to collect sociodemographic data on the educators, their opinions on the code of ethics and its contents, the working conditions of the educators and their attitudes on the need to create a code of ethics for using new communication technologies in early childhood education and care institutions. The analysis of results determined that the educators were aware of the importance of the code of ethics in early childhood education and care institutions. In addition, it is important to mention that educators are increasingly using digital communication in their work with parents and consider it is necessary to define general guidelines for the use of digital communication between parents and educators within the code of ethics. A code of ethics for using new communication technologies in early childhood education and care institutions might raise the performance quality of educators, thereby providing them with a form of protection. For this reason, it is necessary to conduct further research and affirm this, insufficiently explored, field of study in early childhood education and care.

Keywords: code of ethics, values, principles, new communication technologies, educator

1. Uvod

Ovaj se rad bavi etičkim kodeksom i njegovim doprinosom u organizaciji i djelovanju ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Etički kodeks smatra se nizom pisanih normi i pravila ponašanja koje određena profesija smatra prihvatljivim i poželjnim i kao takav služi kao svojevrsna zaštita svim poslodavcima i zaposlenicima (Blanuša Trošelj, 2014). Može se reći da je etički kodeks preduvjet i nužno znanje koje omogućuje lakše i brže djelovanje svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Poseban je naglasak u primjeni etičkog kodeksa u radu dječjeg vrtića na odgojiteljima. Budući da se odgojitelji svakodnevno nalaze u situacijama u kojima, vodeći se vlastitim uvjerenjima, mogu lako i nesvjesno prekršiti neka etička načela, važno je da ustanova, u kojoj rade, ima imenovan i objavljen etički kodeks. Odgojitelji se u svojoj profesiji oslanjaju na etički kodeks kako bi mogli ispravno djelovati i tako izbjeći situacije u kojima postoje etičke dileme.

S obzirom na to da se vrtić smatra živim organizmom, on kao takav, mora biti spreman odgovoriti na nove zahtjeve suvremenog društva. Jedan je od tih zahtjeva i korištenje suvremenih oblika komunikacije u radu odgojitelja.

U ovom radu nastoji se prikazati potreba za stvaranjem etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Svrha provedenog istraživanja jest osvještavanje važnosti imenovanja etičkog kodeksa ustanove za rani i predškolski odgoj te prijedlog načela koja bi mogla olakšati stvaranje etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije.

Rad se dijeli u tri dijela. U prvom dijelu nalazi se teorijska osnova unutar koje se analiziraju temelji, sadržaji, strukture i elementi etičkih kodeksa. Drugi dio rada odnosi se na istraživanje u kojem su prikazani statistički obrađeni podaci i rezultati provedenog istraživanja s odgojiteljima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U trećem dijelu rada ponuđeni su mogući prijedlozi imenovanja općih načela etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

2. Etika

Riječ etika potječe od grčke riječi *ethos*, što znači običaj. Etika je filozofska disciplina čiji je zadatak proučavanje i procjenjivanje moralnih vrijednosti (Anić, Klaić i Domović, 2002). Budući da čovjek ne može opstati samo na temelju vlastitih nagona, pa čak ni oslanjajući se na nagon za samoodržanjem, njemu je potrebno umijeće življenja, odnosno etika, koja mu pruža određenu sigurnost. Upravo se iz tog razloga etika može definirati i kao stup društva pomoću kojeg se nastoji potaknuti ljude na ispravno djelovanje i dobro življenje (Mužić, 2003). Potrebno je zadovoljiti određene kriterije kako bi se za pojedinu etiku moglo reći da je ona dobra etika. Teorija o etici nastoji objasniti da se poslovni pothvati ne bi trebali razlikovati od životnih pothvata jer oboje uključuju ljude i izravno utječu na njih. Najvažnije je naučiti kako ostvarivati vlastite interese bez da radimo štetu drugima, ali i osvijestiti norme moralnog djelovanja, njihovo podrijetlo, svrhu i motive (Žitinski, 2006). Kontinuirano i argumentirano razmišljanje o ispravnom djelovanju i dobrom življenju sastavni je dio svake ljudske akcije i potrebe, bila ona ispravna ili pogrešna (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2012). Etika se istovremeno može definirati i kao teorija morala, ali i kao praktična disciplina koja uvelike ovisi o svakom pojedincu ponaosob, o njihovu djelovanju, odnosno o djelovanju njihove savjesti. Savjest se uz ostale etičke pojmove, poput slobode, sreće, vrlina, morala, dobra i zla, smatra ključnim etičkim pojmom (Žitinski, 2006).

Moral je pojam koji se usko veže uz pojam etika. Dolazi od latinske riječi *mos, moris*, što znači običaj i predstavlja skup dobrih običaja pomoću kojih se omogućuje skladan razvoj i opstanak pojedinca i društva (Anić, Klaić i Domović, 2002). Bez obzira na to što je moral, pod utjecajem raznih društvenih, kulturoloških i osobnih čimbenika, podložan promjenama, on se uvijek smatra sustavom koji regulira odnose među ljudima. Često se događa da se pojmovi morala i etike poistovjećuju, no važno je napomenuti da je moral skup pravila ponašanja i međusobnih odnosa unutar ljudskih zajednica, a etika je nauka o moralu (Bebek i Kolumbić, 2005). Pitanje koje se veže uz moral glasi *Što treba činiti?*, a etičko pitanje traži odgovor na pitanje *Zašto trebam činiti to što trebam činiti?* (Rosić, 2011, str. 146).

Tijekom povijesti etiku se promatralo i proučavalo s različitih stajališta, a to je dovelo do različitih podjela etike koje se temelje na određenim kriterijima. Najjednostavnija podjela etike bila bi na subjektivnu i objektivnu etiku. Osobno shvaćanje ili pojedinačno shvaćanje pripada subjektivnoj etici, a društveno prihvaćeno shvaćanje etike objektivnoj etici (Bebek i Kolumbić, 2005).

Međutim etika se najčešće dijeli na dvije skupine – teorijsku i praktičnu. Unutar te podjele postoje potpodjele. Teorijska etika grana se na filozofsku, odnosno filozofiju morala i teologijsku, odnosno moralnu teologiju. Dok se praktična etika dijeli na osobnu, zakonsku i poslovnu etiku (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2016).

3. Poslovna etika

„U okviru etike kao filozofske discipline razvila se poslovna etika koja je kao problem u poslovnim odnosima prisutna u svim epohama ljudskog mišljenja i djelovanja. Poslovna etika kao znanstvena disciplina brzo se razvila u 20. stoljeću.“ (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2016, str.21).

Poslovna etika nastoji povezati etiku i poslovanje te stavlja naglasak na etičku odgovornost poslovanja i na pojedine nositelje tog poslovanja. Ona se može opisati i kao primjena etičkih vrijednosti u poslovnom djelovanju, a nastala je iz promatranja odnosa između morala i ekonomije. Ekonomija, odnosno poslovno motrište, polazi od ekonomskih vrijednosti: cijene, efikasnost, konkurencija i slično, a etičko motrište polazi od morala, tj. moralnih vrijednosti: pouzdanost, povjerenje, prava, dužnosti i pravda. Mjesto susreta tih dvaju motrišta smatra se predmetom razmatranja poslovne etike (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2016). Poslovna je etika termin koji se prvi put spominje već u ranoj povijesti, ali tek se u šezdesetim godinama prošloga stoljeća počela značajnije istraživati. Dok se u navedenom razdoblju poslovna etika pojavljivala u obliku prava radnika na odgovarajuću plaću i uvjete rada, u sedamdesetim godinama postaje područje akademskog istraživanja, odnosno pojavljuje se kao izborni kolegij na sveučilištu u SAD-u. U kasnijim se razdobljima sve više pažnje usmjeruje na poslovnu etiku. Godine 2000. osnovana je međunarodna inicijativa, European Ethics Business Network, koja razmjenjuje iskustva znanstvenika i praktičara o etici u poslovanju. Nadalje sve veći interes javnosti za ovim područjem vidljiv je i u globalizaciji, ekološkim problemima, korupciji te iskorištavanju djece kao radne snage (Vig, 2019).

Budući da je poslovanje aktivnost koja bi trebala pridonositi općem dobru, definirana su načela koja nastoje pokazati kako razumjeti, a onda i primijeniti etiku u poslovnom aspektu života.

Načela poslovne etike prema Karpati (2001) su:

- načelo svrhe – govori o namjerama prema koji težimo, odnosno o putu koji želimo ostvariti. Put koji želimo ostvariti naš je cilj. Važno je napomenuti kako se ne mogu poistovjetiti pojmovi svrha i cilj. Dok se cilj podrazumijeva kao nešto opipljivo i precizno, svrha se odnosi na određeno stanje. Kako bi se što lakše i brže ostvario cilj poduzeća, izrazito je važno da zaposlenici i njihovi nadređeni gledaju na etiku kao na dio svrhe njihove ustanove,
- načelo ponosa – može se opisati kao svojevrsan osjećaj zadovoljstva zbog uspjeha u određenoj aktivnosti. Za mogućnost ostvarenja ovog načela potrebna je snaga koja omogućuje ljudima da čine ono što je ispravno. Poštivanje zakona utječe i na samopoštovanje ljudi, a to dovodi do osjećaja ponosa pred samim sobom, ali i pred drugima,
- načelo strpljenja – uvjetovano je vremenskom komponentom. Trend nestrpljenja, koji je česta odlika današnjeg društva i načina života, može dovesti do krivih odluka koje često oduzimaju više vremena nego čekanje ostvarivanja adekvatnih uvjeta za donošenje ispravne odluke,
- načelo upornosti – usko je povezano s načelom strpljenja. Ističe važnost izvršavanja određenog posla ili aktivnosti bez obzira na teške uvjete u kojima se čovjek može naći,
- načelo perspektive – predstavlja sposobnost sagledavanja, odnosno potiče pojedinca na razmišljanje, sagledavanje situacije i traženje pomoći. Isto tako ovo načelo omogućuje pojedincu ili ustanovi da u svakom trenu osvijeste ono što je ključno za njihov poslovni uspjeh.

Definiranjem načela pokušava se skrenuti pažnja svih dionika na onaj obrazac ponašanja koji je usmjeren na etičnost u svim postupcima i prilikom donošenja odluka. Isto tako poznavanjem i razumijevanjem načela, svaka ustanova ima priliku osvijestiti što je njima najpotrebnije kako bi djelovali unutar etičke slike svog poslovanja.

3.1. *Profesionalna etika odgojitelja*

U poslovnu etiku spadaju radna i profesionalna etika (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2016). Profesionalna etika podrazumijeva standardne prihvatljivog, odnosno profesionalnog ponašanja uz čiju se pomoć utvrđuje što je ispravno, a što je neispravno (Trošelj i Ivković, 2016). Poslovna etika obuhvaća određena znanja i vještine koje su potrebne čovjeku za rad u njegovoj struci (Munsi, 2016).

Profesionalna etika određuje ulogu rada u društvu te se očituje na profesionalni uspjeh i ugled koji pojedinac daje profesiji. Može se govoriti o dvama osnovnim oblicima profesionalne etike – formalni i neformalni. Budući da je neformalni dio etike znatno širi od formalnog, teža ga je opisati i propisati kao normu ponašanja (Šporer, 1990). Formalna etika zahtijeva usvajanje etičkog kodeksa (Vujić, Ivaniš i Bojić, 2016).

Profesionalna etika neizostavan je dio profesije na kojoj se treba sustavno raditi, graditi je i nadograđivati (Blanuša Trošelj, 2014). Važno je napomenuti kako se etika mijenja i razvija u skladu s trenutnim društvenim vrijednostima. Podložna je promjenama pod utjecajem raznih vanjskih čimbenika od socijalnih, političkih te kulturnih (Blanuša Trošelj, 2014). U odgojno-obrazovnoj praksi odgojitelji se svakodnevno susreću s etičkim pitanjima, dilemama i odlukama. Upravo je iz tog razloga krucijalno da odgojitelji posjeduju visoku razinu etičnosti te da uviđaju važnost profesionalne etike jer će samo tako moći promišljati i analizirati svoje postupke i posljedice izostanka pravilne etičke reakcije. Profesionalno etičko djelovanje ostvarivo je te mora postati dio odgojiteljeve svakodnevice (Blanuša Trošelj, 2014).

Profesionalna etika može se ostvariti na dva načina, prvi se odnosi na odgojitelje koji su i ranije njegovali slične vrijednosti, a drugi se odnosi na one čiji se osobni vrijednosni okvir ne uklapa u onaj profesionalni. Odnosno, upoznavanje profesionalne etike za one odgojitelje koji njeguju slične vrijednosti, rezultirat će jačanjem vlastitog identiteta i reputacije, a oni čije se osobne vrijednosti ne uklapaju u profesionalnu etiku, morat će izgraditi novi sustav koji će biti zasnovan na zakonskim i etičkim parametrima vlastite profesije (Blanuša Trošelj, 2014).

Profesionalizam, odgovornost prema radu, jednakosti, pravdi, istinitost i povjerenje, objektivnost te stalan razvoj čine profesionalna etička načela koja se smatraju osnovama zaštite prava pojedinaca u njihovu području. Isto tako etička načela pomažu odgojiteljima da djeluju zajedno te tako steknu iskustva koja će implementirati u sve segmente života (Akcamete, Kayhan i Sardohan Yildirim, 2017). Nepostojanje profesionalne etike uzrokovalo bi postupanje pojedinaca isključivo prema ostvarivanju vlastite dobrobiti uz zlouporabu svoje ekspertize, djelovanje na štetu društva, manipulacije i ostala društveno neprihvatljiva ponašanja (Blanuša Trošelj, 2014).

4. Etički kodeks

Etički kodeks može se definirati kao skup moralnih načela, normi, ideala i pravila o postupcima, ponašanju, međuljudskim odnosima koji se nameću savjesti pojedinca i zajednice, a u skladu s općim kriterijima o dobru koji vladaju u određenom društvu (Anić i Goldstein, 2002). Etički kodeks smatra se nizom pismenih normi i pravila ponašanja, koje određena profesija smatra prihvatljivima i poželjnima, i kao takav služi kao svojevrsna zaštita svim poslodavcima i zaposlenicima (Blanuša Trošelj, 2014).

Etički se kodeks temelji na određenim načelima kojima se definiraju društvene vrijednosti, koje se smatraju moralnim i ispravnim i koje se moraju poštivati kako bi bilo zadovoljeno opće dobro (Etički kodeks Dječjeg vrtića Rijeka, 2012). Budući da etički kodeks služi kao smjernica u društvu, neosporno je da ga svaka ustanova treba definirati prema vlastitim specifičnostima djelovanja. Njegovo jasno definiranje omogućuje društvu uvid u obveze profesionalaca i što se od njih može očekivati u profesionalnom djelovanju, ali omogućuje i profesionalcima informiranje u kontekstu obavljanja njihova posla (Blanuša Trošelj, 2014). Kodeks nastoji zadovoljiti temeljna ljudska prava u suvremenom društvu. Različitosti društvenog okružja, kao i specifičnosti svake profesije, uvjetuju postojanje različitih vrsta etičkih kodeksa. Tako se mogu uočiti izrazito sažeti tipovi u kojima se na jezgrovit i taksativan način prikazuju odredbe karakteristične za prirodu kodeksa (Krstović, 2010). Prilikom kreiranja neki kodeksi stavljaju naglasak na načela, a drugi su više orijentirani na subjekte odnosno korisnike kodeksa. U drugom se pristupu manje pažnje posvećuje načelima, uz stavljanje naglaska na članove profesionalne skupine (Krstović, 2010).

Uz navedene različitosti važno je napomenuti ono što je zajedničko svim etičkim kodeksima, a to je postojanje preambule, odnosno uvodnih odredbi koje opisuju temeljnu ideju na kojoj se gradi svaki kodeks. Preambula etičkog kodeksa sastavljena je tako da predstavlja društveni sustav vrijednosti koji je misija profesionalaca u području u kojem se donosi (Krstović, 2010). Svaki etički kodeks sadrži tri temeljne sastavnice: prva, koja se najčešće određuje u preambuli i promovira opće dobro, te druge dvije, koje prikazuju specifičnosti unutar pojedine domene, struke ili profesionalne uloge, i znatno su opsežnije od prve sastavnice (Krstović, 2010).

4.1. *Obilježja etičkog kodeksa dječjeg vrtića*

Dječji vrtić javna je ustanova koja obavlja djelatnost predškolskog odgoja koji se ostvaruje u skladu s razvojnim ustanovama i potrebama djece i obitelji, a provodi se za djecu od navršenih 6 mjeseci života do polaska u školu (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, MZOS, 1997). Program usmjerenja odgoja i obrazovanja predškolske djece temelji se na konstruktivističkoj i sukonstruktivističkoj teoriji učenja i poučavanja i potrebama i pravima djece (Petrović-Sočo, 2007). Pristup djetetu i djetinjstvu često se mijenja pod utjecajem brojnih ekonomskih, kulturnih, emocionalnih i drugih čimbenika. U prošlosti se na dijete gledalo kao na pasivnog primatelja znanja kojeg je potrebno poučavati novim znanjima (Maleš, 2011), a danas se naglasak stavlja na djetetovu punopravnost i autonomiju (Kopić i Korajac, 2010). Isto tako djetinjstvo se više ne smatra samo putem koji vodi prema odrasloj dobi, već se promatra kao važan proces socijalne konstrukcije koji djeca i odrasli zajednički izgrađuju (Maleš, 2011).

Budući da položaj djeteta, koji ovisi o odraslima, izravno utječe na cjelokupni djetetov odgoj, obrazovanje, emocije, identitete (Jurčević Lozančić, 2018), potrebna je posebna posvećenost i oprez pri ustrojstvu dječjih vrtića i njihovih etičkih kodeksa. Nadalje posebice je važno da svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa prepoznaju i osvijeste važnost etičkog kodeksa ustanove.

Uvidom u Etički kodeks Dječjeg vrtića „Rijeka“ (2012) vidljivo je da se kodeksom dječjeg vrtića utvrđuju pravila ponašanja svih zaposlenika dječjeg vrtića. Pravila se temelje na međunarodnim i unutarnjim pravima, kao i na normama koje nisu izražene pravnim propisima, ali su utemeljene na moralnom sustavu, načelima profesionalne etike, te su nužne za etičko postupanje. Svi zaposlenici dječjeg vrtića dužni su pridržavati se etičkog kodeksa u svom profesionalnom radu, javnom djelovanju prema djeci i roditeljima/skrbnicima, poslovnim suradnicima, javnim tijelima i institucijama, osnivaču, ustanovi i u međusobnim odnosima. Etički kodeks, isto tako, omogućuje korisnicima dječjeg vrtića i drugim osobama upoznavanje s pravilima ponašanja koja imaju pravo očekivati od zaposlenika, ali istovremeno upoznati su s odredbama propisanim unutar etičkog kodeksa koje su dužni poštivati¹. Kako se navodi u Etičkom kodeksu (2012), svrha etičkog kodeksa dječjeg vrtića

¹ Izvor: Dječji vrtić „Rijeka“. (2012). *Etički kodeks dječjeg vrtića „Rijeka“*. Preuzeto 01.06.2021. s <https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/etikikodeks.pdf>

jest utvrditi etičke smjernice, upozoriti na dužnosti i obveze, te promicati etička i moralna načela i društvene vrijednosti, s naglaskom na ona vezana uz djelatnost predškolskog odgoja i naobrazbe u najširem smislu, s ciljem ostvarivanja povjerenja javnosti u rad dječjeg vrtića. Društvene su vrijednosti koje etički kodeks potiče: poštenje, odgovornost, međusobno uvažavanje, tolerancija, uzajamno pomaganje, empatija, sigurnost, pravednost, ravnopravnost, povjerenje, iskrenost, ljudsko dostojanstvo, izvrsnost, sloboda, njegovanje i razvijanje vrijednosti obitelji, zajednice i društva.

Prema Etičkom kodeksu dječjeg vrtića „Rijeka“ (2012), posebne su društvene vrijednosti, koje se štite i promiču u etičkom kodeksu dječjeg vrtića, kao ustanove posebnog značaja:

- poimanje djetinjstva kao posebnog i značajnog razdoblja u čovjekovu razvoju u kojem se na specifičan način očituju i razvijaju osobna obilježja, psihičke i fizičke mogućnosti,
- humanistički utemeljena spoznaja te poštivanje i njegovanje veza između djeteta i obitelji kao osnova za rad s predškolskom djecom,
- poštivanje individualnih osobina i razvojnih karakteristika te stvaranje uvjeta za njihovo razvijanje,
- poštivanje ravnopravnosti djeteta u odnosu na njegovu obitelj, kulturu i širu društvenu zajednicu kojoj pripada,
- pomoć djeci i odraslima u prepoznavanju, razvoju i afirmaciji njihovih potencijala koja se temelji na povjerenju, poštovanju i pozitivnom pristupu.

4.2. *Struktura i elementi etičkog kodeksa dječjeg vrtića*

Uvidom u Etički kodeks dječjeg vrtića „Rijeka“ (2012) vidljivo je da se proces kreiranja etičkog kodeksa odvija u tri razine. Prva razina odnosi se na temeljna ljudska prava i prava djeteta. Druga i treća razina vezane su uz odgojiteljsku profesiju i profesionalni identitet. Druga razina odnosi se na činjenicu da su odgojitelji i stručni suradnici profesionalci koji moraju u svome radu primjenjivati stručno znanje i iskustvo u skladu s važećim propisima, a treća razina jasno imenuje koje su to profesionalne uloge odgojitelja.

Etički kodeks svojevrsan je dokument koji se sastoji od nekoliko dijelova: uvodni dio, naslov, opće odredbe, temeljna načela koja se njime nastoje predstaviti i zaštititi.

Etički kodeks donosi smjernice koje su usmjerene na (Etički kodeks dječjeg vrtića Rijeka, 2012):

- ponašanja zaposlenika,
- odnose prema djeci,
- odnose prema kolegama,
- odnose prema ustanovi,
- odgovornost zaposlenika u primjeni etičkog kodeksa,
- odnose zaposlenika prema osnivaču i široj zajednici,
- javne nastupe i davanje informacija.

U dokumentu može se naći i dio koji se odnosi na etičko povjerenstvo koje daje uvid u to na koji se način može podnijeti pritužba za nepoštivanje etičkog kodeksa te u postupke povjerenstva nakon upućivanja pritužbe. Etički kodeks jasno definira da je ravnatelj ili druga ovlaštena osoba dužna upoznati sve radnike s odredbama etičkog kodeksa. Dokument sadrži i popis odgovornih osoba, datum i mjesto objave, stupanja na snagu te klasu i urudžbeni broj.

4.3. *Vrijednosti i načela etičkog kodeksa u dječjim vrtićima*

Etičkim kodeksom dječjeg vrtića promiču se etička i moralna načela te društvene vrijednosti. Isto tako etički kodeks razrađuje profesionalne vrijednosti navođenjem i opisivanjem konkretnih profesionalnih ponašanja (Žižak, 1999).

Krstović (2010, str. 5) ističe vrijednosti koje su iskazane u preambulama analiziranih kodeksa:

- vjerovanje i priznavanje dostojanstva te integriteta svake ličnosti,
- prepoznavanje i afirmacija autentičnih potencijala djeteta,
- poimanje djetinjstva kao posebnog i odlučujućeg razdoblja u životu,
- djelovanje za dobrobit djece i omogućavanje odrastanja u kvalitetnoj socijalnoj sredini,
- ostvarivanje ravnopravnosti svakog djeteta bez obzira na spol, rasu, vjeru, i nacionalnu pripadnost.

Svaki etički kodeks ima određena načela koja su podijeljena u tri osnovne skupine. Dok u prvu skupinu načela ulaze opće smjernice koje obvezuju odgojitelje na: ponašanje u skladu s načelom poštivanja svake ličnosti, ponašanje u skladu s načelom poštivanja osobnosti svakog djeteta, poštivanje načela odgovornosti; druga se skupina odnosi na kompetencije i profesionalni razvoj odgojitelja (Krstović, 2010).

Važnost načela u etičkom kodeksu uvidio je i autor Pachani (2019) koji ističe tri osnovna načela etičkog kodeksa:

- poštovanje osobe pa tako i djece u istraživanjima,
- pravda koja podrazumijeva idealnu raspodjelu rizika i mora se koristiti tijekom provođenja istraživanja,
- dobročinstvo kojim se nastoji promicati dobrobit pojedinaca, društva i cijele zajednice.

Istraživanje s djecom u mnogočemu se razlikuje od istraživanja s odraslima (Nigel i O'Kane, 1997). Istraživači često, u radu s djecom, nemaju primjeren pristup i sadržaj. Isto tako nekada i manipulacijom i prisilom utječu na djetetove stavove i želje (Pachani, 2019). Zbog svega prethodno nabrojanog, važno je da znanstvena istraživanja, u kojima su sudionici djeca, imaju utvrđena posebna pravila.

Dulčić (2003, str. 6) imenuje načela etičkog kodeksa kojeg se trebaju pridržavati svi profesionalci koji u svome radu primjenjuju istraživanja s djecom:

- načelo poštovanja ljudskih prava, vrijednosti i dostojanstva osobe,
- načelo zaštite dobrobiti djeteta i njegova prava na tjelesni, psihički i emocionalni integritet,
- pravo djeteta na izražavanje vlastitog mišljenja,
- načelo poštovanja privatnosti i anonimnosti sudionika,
- načelo poštovanja prava djeteta na samoodređenje,
- načelo odgovornosti u slučaju etičkih dvojbi,
- načelo zaštite integriteta znanosti i znanstvenika,
- načelo objektivnosti, točnosti i poštenja u radu.

U nekim od analiziranih etičkih kodeksa moguće je uvidjeti načela koja su imenovana u svrhu prevencije određenih neetičkih radnji:

- nećemo sudjelovati u aktivnostima koje diskriminiraju djecu, bilo da im se uskraćuju prava, daju posebne privilegije ili ih se isključuje iz programa ili aktivnosti s obzirom na njihovu rasu, etničku pripadnost, religiju, spol, nacionalno podrijetlo, jezik, sposobnosti, društveni status, ponašanje ili uvjerenja njihovih roditelja,
- ako primijetimo određenu aktivnost ili situaciju koja ugrožava zdravlje ili sigurnost djece, naša je etička dužnost da obavijestimo one osobe koje u takvoj situaciji mogu pomoći i koje će ubuduće zaštititi djecu od sličnih opasnosti (Krstović, 2010).

Etički se kodeks, dakle, temelji na određenim stajalištima, odnosno načelima pomoću kojih se jasno iskazuje određeni nazor ustanove. U tim načelima definirane su društvene vrijednosti koje se smatraju moralnima i koje se kao takve moraju poštivati kako bi bilo zadovoljeno opće dobro. Primarna zadaća etičkog kodeksa u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje jest zaštita prava djeteta, odnosno pružanje podrške i pomoći svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju pozitivnog poticajnog okruženja u kojemu će se djeca osjećati sigurno i ugodno. Okruženje u kojemu se poštuju, štite i promiču djetetova prava, omogućuje djeci cjeloviti rast i razvoj. Dječji razvoj složen je proces koji se odvija objedinjeno, odnosno svaka aktivnost koja ima cilj utjecati na određeno razvojno područje zapravo djeluje na cjelokupan razvoj djeteta (Petrović-Sočo, 2009). Upravo je iz tog razloga važno da suvremeni kurikulum bude integrirani kako bi mogao objединiti sva područja djetetova razvoja (Slunjski, 2001).

4.4. Pravna osnova etičkog kodeksa dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj

Poslovanje i ustroj ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelji se na zakonima, podzakonskim aktima i strateškim dokumentima. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (MZOS, 2015) strateški je dokument kojim se uređuje način na koji bi se trebao provoditi rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ključni zakoni koji uređuju rad dječjih vrtića su Zakon o stručno-pedagoškom nadzoru (MZOS, 1997), Zakon o prosvjetnoj inspekciji (Hrvatski sabor, 2021) te Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (MZOS, 1997).

Unutar Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (Narodne novine br. 10/1997), može se naći članak 40. i 41, koji navodi da dječji vrtić kao javna ustanova mora imati svoj statut i druge opće akte. Statutom dječjeg vrtića uređuje se ustrojstvo, ovlasti i način odlučivanja pojedinih tijela, vrste i trajanje pojedinih programa, uvjeti i načini davanja usluga te radno vrijeme dječjeg vrtića, ali i javnost rada te druga pitanja koja su važna za obavljanje djelatnosti i poslovanja dječjeg vrtića.

Dječji vrtić ujedno ima pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada. Njime se pobliže uređuje unutarnje ustrojstvo te način obavljanja djelatnosti dječjeg vrtića kao javne službe. Nadalje dječji vrtić ima i druge opće akte u skladu sa zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove. Između ostaloga regulirano je da Etički kodeks, uz još nekoliko dokumenata, čini dio statuta ustanove. Statut dječjeg vrtića i pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada dječjeg vrtića donosi upravno vijeće uz suglasnost osnivača. Upravno vijeće dječjeg vrtića ima najmanje tri, a najviše sedam članova. Minimalno polovicu članova upravnog vijeća imenuje osnivač iz reda javnih djelatnika, jednoga člana biraju roditelji djece, a ostali članovi upravnog vijeća biraju se tajnim glasovanjem, no kandidati moraju biti odgojitelji ili stručni suradnici dječjeg vrtića. Prema Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi (MZOS, 1997) propisan je akt o osnivanju i statut dječjeg vrtića utvrđuju sastav upravnog vijeća, način izbora i imenovanje članova, način rada vijeća i način donošenja odluka.

Nadalje članak 42. navedenog zakona propisuje da odredbe statuta i pravilnici o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada dječjeg vrtića, kao javne ustanove, moraju biti na prikladan način dostupne javnosti. Drugim riječima, moraju biti javno dostupni, odnosno objavljeni na službenim internetskim stranicama ustanove, ali i postavljeni unutar ustanove (MZOS, 1997).

4.5. Uloga odgojitelja u integriranju etičkog kodeksa u dječji vrtić

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (MZOS, 2015) definira odgojitelja kao profesionalnu osobu koja u suradnji s roditeljima radi na dobrobiti djeteta razvijanjem njegovih individualnih mogućnosti i potreba. Isto tako u Državnom pedagoškom standardu (Hrvatski sabor, 2008) u članku 2. može se vidjeti da se odgojiteljem smatra ona osoba koja je stručno osposobljena za odgojno-obrazovni rad s djecom u dječjem

vrtiću ili druga pravna osoba koja obavlja djelatnost predškolskog odgoja i naobrazbe (Državni pedagoški standard, Hrvatski sabor, 2008). Dakle može se zaključiti da je odgojitelj osoba koja je obrazovana i zadužena za odgoj i obrazovanje djece unutar za to predviđene ustanove.

Uloga odgojitelja prema Državnom pedagoškom standardu (Hrvatski sabor, 2008) u čl. 26. jest:

- pravodobno planiranje, programiranje i vrednovanje odgojno-obrazovnog rada u dogovorenim razdobljima,
- prikupljanje, izrađivanje i održavanje sredstava za rad s djecom te vođenje brige o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti,
- rad na ispunjavanju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća te poticanje razvoja svakog djeteta prema njegovim sposobnostima, vođenje dokumentacije o djeci i radu te zadovoljavanje stručnih zahtjeva u organizaciji i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa,
- surađivanje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću, kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici,
- odgovornost za provedbu programa rada s djecom kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu.

S obzirom na to da je vrtić kompleksan sustav, koji čine djeca, odrasli, klima ustanove i prostor, odgojitelji moraju svakodnevno usklađivati sve te faktore koji svojom integracijom uvelike utječu na kvalitetu provođenja odgojno-obrazovnog procesa. Za uspješnu korespondenciju svih faktora, važno je da odgojitelji osvijeste svoju ulogu, potrebne kvalitete, osobine i kompetencije koje moraju primjenjivati u radu s djecom (Slunjski, 2008).

Šagud (2006, str. 14) navodi deset ključnih osobina i kvaliteta koje odgojitelj mora imati, a to su:

- želja i sposobnost kontinuiranog učenja i pronalaska različitih modela rada, svijest o stvarima koje ne zna i želja da ono što ne zna, istraži,
- izražena potreba za napredovanjem u osobnom i profesionalnom smislu,
- dobar promatrač i slušatelj djece,
- poznavanje sredine u kojoj radi, odnosno svih njenih socijalnih, kulturnih i ekonomskih različitosti,

- poznavanje zakonitosti djetetova rasta i razvoja uz prihvaćanje individualnih različitosti i kvaliteta,
- poznavanje procesa učenja predškolskog djeteta – različitih načina i intenziteta,
- sklonost postavljanju pitanja o motivima djece,
- sposobnost preuzimanja rizika bez opterećivanja unaprijed postavljenim planom,
- spremnost na kompromis, improvizacije i kreativno izražavanje,
- fleksibilnost i mogućnost prilagodbe zahtjevima radne sredine.

Sve prethodno nabrojane sposobnosti i kvalitete temelje se na etičkom postupanju te ujedno i aspektima djelovanja u radu odgojitelja. Uloga odgojitelja veoma je kompleksna, a samim time, i neizmjerljivo važna. Neke od uloga odgojitelja koje su propisane Državnim pedagoškim standardom (2008) sugeriraju na važnost postojanja etičkog kodeksa predškolske ustanove. Od iznimne je važnosti da odgojitelj slijedi smjernice propisane etičkim kodeksom. U Etičkom kodeksu Dječjeg vrtića „Rijeka“ (2012) istaknute su dvije temeljne smjernice etičkog kodeksa: prva smjernica upućuje na to da, ako postoji bilo kakav zakon ili dokument o određenoj situaciji, treba postupiti u skladu s istim, a druga smjernica ističe da je dobrobit klijenata na prvom mjestu.

Odgojitelji se nebrojeno puta susreću s različitim situacijama u kojima moraju donijeti etički ispravnu odluku. Prema provedenom istraživanju (Hicel i Mendeš, 2015) odgojitelj bez adekvatnog stručnog usavršavanja na temu profesionalne etike, teže prepoznaje svoje, ali i neetične postupke svojih kolega. Autori su istraživanjem dokazali da se uvođenjem samo tri sata predavanja i rasprava o profesionalnoj etici događaju značajnije promjene u radu odgojitelja, odnosno u njihovu razumijevanju vlastitih postupaka te prepoznavanju tuđih neetičkih postupaka.

Profesionalno etički djelovanje odgojitelja najčešće se stavlja u kontekst četiriju domena odnosa odgojitelja (Hicela i Mendeš, 2015):

- odnos s djecom,
- odnos s obitelji,
- odnos sa zajednicom,
- odnos s profesijom.

Nepostojanje ili nepoštivanje etičkog kodeksa može imati negativne posljedice, kako na odgojitelja, tako i na najranjiviju društvenu skupinu – djecu. Budući da su djeca vrtičke dobi izrazito ovisna o osobama koje se za njih brinu, prvenstveno o roditeljima/skrbnicima i odgojiteljima, izrazito je važno da oni prepoznaju važnost etičkog kodeksa kako bi mogli zaštititi djecu.

4.6. *Važnost etičkog kodeksa u vrtičkom okružju*

Etički kodeks nije jedinstven na razini cijelog obrazovnog sustava, već je prepušten kreiranju svakom pojedinom dječjem vrtiću. U proces kreiranja etičkog kodeksa trebali bi se uključiti i odgojitelji kao njezini konačni korisnici. Odgojitelji, kao profesionalci, trebali bi biti temelj društva te bi njihovo ponašanje trebalo biti moralno prema određenim standardima, u skladu s etičkim kodeksom koji se temelji na poštenju, integritetu, odanosti i diskreciji (Trošelj i Ivković 2016, prema Carru, 1999).

Ključna riječ u etičkom kodeksu jest odgovornost. Stoga ne čudi činjenica da se unutar etičkog kodeksa mogu pročitati predviđene sankcije za one pojedince koji se ne pridržavaju etičkog kodeksa, odnosno za one koji se ne ponašaju u skladu s etikom svoje profesije. Unutar etičkog kodeksa regulira se odgovornost odgojitelja prema djeci, istraživanju, postupcima i općenito o cjelokupnoj odgojno-obrazovnoj praksi, čime se nastoji regulirati kvaliteta odnosa. Uzevši to u obzir, u kodeksima bi se trebala na prvo mjesto stavljati odgovornost prema djetetu kao *primarnom klijentu* (Krstović, 2010, str. 5). Uz odgovornost prema djeci, odgojitelj ima odgovornost i prema obitelji, različitim institucijama, prema zajednici i društvu, prema studentima, ali i prema obrazovnom sustavu kao njegovu članu. Etički kodeks propisuje smjernice ponašanja koje pomažu odgojitelju u reagiranju na situacije iz prakse (Trošelj, Skočić, 2016 prema Freeman, Swick, 2007).

Uvid u dostupnu literaturu pokazuje da se naglašava kodeks profesionalne etike (Munsi, 2016, str. 17):

- kodeks slijedi odobreni standard i praksu,
- kodeks daje široku jasnost priznatim standardima prakse,
- kodeks daje podršku marljivim osobama te onima koji pomažu kolegama u stvaranju jasne slike,
- kodeks pomaže u poboljšanju radnog učinka,

- kodeks donosi fleksibilnost u organizaciji izmjenom izgleda prema radu prema potrebi,
- etički kodeks predstavlja ukupno vrednovanje grupe pojedinaca koji imaju veliko iskustvo u praksi koje su stekli tijekom proteklog razdoblja u svojoj profesiji.

Etički kodeks ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kako slikovito Feeney (2010, str. 73) prikazuje, predstavlja zajednički *glas profesije* odgojitelja te ističe predanost profesije u poštivanju nekih vrijednosti i načela koja se mogu razlikovati od ustanove do ustanove.

4.7. *Primjeri etičkih kodeksa ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*

U daljnjem tekstu nalaze se primjeri etičkih kodeksa dvaju vrtića: Etički kodeks dječjeg vrtića „Rijeka“ i Etički kodeks dječjeg vrtića „Sisak Stari“. Primjeri etičkih kodeksa odabrani su iz različitih gradova kako bi se moglo vidjeti postoji li razlika u sadržaju i propisanim načelima i vrijednostima ili su kodeksi različitih vrtića ujednačeni.

Etički kodeks dječjeg vrtića „Rijeka“ donesen je 13. srpnja 2012. godine, na temelju članka 38. i 41. Statuta Dječjeg vrtića „Rijeka“. Važeći dokument sastoji se od 13 glavnih sastavnica: Opće odredbe, Temeljna načela, Profesionalnost odgojitelja i stručnih suradnika, Odnos prema djeci/roditeljima (korisnicima usluga), Međusobni odnosi radnika, Odnos prema ustanovi, Odgovornost nadređenih u primjeni etičkih načela, Odnos prema osnivaču i široj zajednici, Javni nastupi i davanje informacija, Etičko povjerenstvo, Pritužbe na nepoštivanje etičkog kodeksa, Upoznavanje radnika s etičkim kodeksom i Prijelazne i završne odredbe.

U poglavlju Opće odredbe imenuju se pravila dobrog ponašanja namijenjena radnicima Dječjeg vrtića „Rijeka“ koja se temelje na normama međunarodnog i unutarnjeg prava te standardima koji nisu vezani pravnim propisima. Etički kodeks obvezuje sve radnike na pridržavanje pravila u svom profesionalnom radu i u djelovanju prema roditeljima/skrbnicima i djeci te drugim suradnicima. Njegova je svrha upućivanje u etičke smjernice, pozivanje na dužnosti i obveze te promicanje etičkih, moralnih i društvenih vrijednosti vezanih uz rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Naglašavajući temeljna načela koja predstavljaju moralnu obvezu svih radnika te potiču na uzoran i profesionalan rad svih.

Poglavlje profesionalnost odgojitelja i stručnih suradnika naglašava stručnost svih djelatnika koji su u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s djecom te se od njih očekuje stručan utjecaj na psihofizički razvoj uz igru i aktivnosti. Isto tako djelatnici moraju postupati profesionalno, primjenjivati stručno znanje i iskustvo u skladu s važećim propisima. Pomoću stručnog usavršavanja, dužni su unaprjeđivati učinkovitost i kvalitetu svog neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Odnos prema djeci, jedno od poglavlja u etičkom kodeksu, propisuje dužnosti svih radnika koji su uključeni u neposredni rad ili istraživanja s djecom. Od radnika se očekuje: jednako postupanje prema svojoj djeci (bez diskriminacije i ostalih oblika povlašćivanja), osiguravanje prava djetetu na jednake mogućnosti, poštivanje djeteta kao individue, odgojno utjecanje vlastitim ponašanjem i izgledom na djecu.

Etički kodeks Dječjeg vrtića „Sisak Stari“ donesen je 30. rujna 2008. godine, na temelju članka 40. Statuta Dječjeg vrtića „Sisak Stari“. Važeći dokument sastoji se od 9 glavnih sastavnica: Opće odredbe, Temeljna načela i pravila, Prava, obveze i ponašanja na radnom mjestu, Transparentnost i povjerljivost podataka, Radne obveze, Profesionalna odgovornost, Odredbe o primjeni etičkog kodeksa i postupku pred nadležnim tijelima, Etičko povjerenstvo i Prijelazne i završne odredbe. Kodeks se sastoji od skupa pravila, moralnih i etičkih načela koja su namijenjena svim djelatnicima kao i osobama direktno ili indirektno uključenim u djelovanje vrtića. Zaposlenici su dužni primjenjivati načela i vrijednosti prilikom interakcije s korisnicima usluga, suradnicima, dobavljačima, ustanovama i svim ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Unutar poglavlja Prava, obveze i ponašanje na radnom mjestu ističe se važnost poštivanja prava i osobnog integriteta svih osoba uključenih u rad i djelovanje vrtića. Profesionalna odgovornost radnika očituje se u brizi o dobru i interesima vrtića. Etičkim kodeksom definiraju se i ponašanja koja se ne odobravaju, poput namjernog ometanja djelatnosti koje Vrtić provodi ili podupire radi ostvarenja zadataka; bilo koja vrsta djelovanja kojoj je cilj stvaranje povlaštene pozicije pojedinaca i skupina na štetu objektivnih profesionalnih kriterija, poput lobiranja i zlouporabe pozicije autoriteta; negativan odnos spram imovine Vrtića te onemogućivanje ili otežavanje ostalim zaposlenicima korištenje imovine; upotreba imovine ili pogodnosti za osobne, komercijalne, političke, vjerske, društvene i druge izvanvrtićke aktivnosti bez posebnog odobrenja; poticanje drugih zaposlenika u nepoštovanju propisanih pravila čiji je cilj ostvarenje općeprihvaćenih zadataka; namjerno predstavljanje osobnih stajališta kao službenoga stajališta Vrtića radi stjecanja osobne koristi; korištenje imenom ili logom Vrtića za privatne djelatnosti kako bi se neopravdano stvorio dojam pedagoškog autoriteta. U općem

poslovanju naglašavaju se sljedeća načela: poštivanje prava na povjerljivost i anonimnost korisnika, uzajamno povjerenje, lojalnost, izbjegavanje sukoba interesa, stalno stručno usavršavanje i doživotno učenje, profesionalno uključivanje u odgojno-obrazovni i kulturni život svoje sredine, skrb za optimalan razvoj i korištenje ljudskih potencijala, efikasnost u poslovanju i organizaciji, suradnja i kolegijalan odnos s pripadnicima svoje i srodnih struka, čuvanje ugleda, dostojanstva i integriteta struke.

Analizom etičkih kodeksa može se uvidjeti da Dječji vrtić „Rijeka“ i Dječji vrtić „Sisak Stari“ na različite načine izlažu temeljna načela i vrijednosti svojih ustanova. Ujedno u svojim poglavljima nemaju definirana pravila komunikacije roditelja i odgojitelja. Nadalje uzevši u obzir suvremene trendove razvoja tehnologije i njezine sve češće implementacije u profesije, može se uočiti izostanak definiranih pravila korištenja suvremenih oblika komunikacije. Shodno navedenom može se zaključiti da je, postojeće etičke kodekse, potrebno revidirati i prilagoditi suvremenim zahtjevima.

5. Suvremeni oblici komunikacije

Komunikacija u vrtiću, kao zajednici koja uči, neosporno je važna. Ona mora biti otvorena, ravnopravna i podržavajuća. Anić (1994) komunikaciju definira kao pružanje i primanje usmenih ili pismenih informacija. Kako bi došlo do komunikacije, nužno je sporazumijevanje, a jezik se smatra osnovnim alatom komunikacije. Kada se govori o podjeli komunikacije najučestalija je ona tradicionalna i suvremena (Rogulj, 2021). Za potrebe ovog rada fokus će biti na suvremenim oblicima komunikacije. Kao obliku komunikacije koja može pridonijeti razvoju kvalitetnije komunikacije te samim time potaknuti partnerstvo roditelja i odgojitelja, a o važnosti takvog odnosa govori i činjenica da je ono propisano i Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj (MZOS, 2015). Razina i kvaliteta uključenosti roditelja u odgojno-obrazovni proces znatno određuje kvalitetu odgojno-obrazovnih iskustava djece. Kvalitetna i recipročna komunikacija odgojitelja i roditelja omogućuje zajedničko razumijevanje djece (Slunjski, 2008).

Pojavom interneta i digitalnih tehnologija, u razdoblju sedamdesetih godina prošlog stoljeća, započinje *informacijsko doba* koje se odnosi na širenje uporabe informacijskih tehnologija, sustava i mreža, a samim time i na brži prijenos i kretanje informacija (Miloš, 2017). Uporaba interneta i digitalnih tehnologija donosi mnoge promjene u funkcioniranju današnjeg društva. Iako je komunikacija putem interneta brža i lakše ostvariva, zahtijeva određene digitalne kompetencije. Ostvarivanje komunikacije putem digitalnih tehnologija zahtijeva posjedovanje neke vrste tehnologije i pristup internetskoj mreži, ali i informatičke pismenosti. Razina informatičke pismenosti uvjetovana je vještinama korisnika o uporabi suvremenih računalnih alata, a Stričević (2011) tvrdi da su to sljedeće odrednice: hardverska pismenost, softverska pismenost i aplikacijska pismenost. Hardverska se pismenost odnosi na uporabu osobnog računala, laptopa, tipkovnice, pisača i slično, softverska se pismenost bavi poznavanjem rada s operativnim sustavima i njihovim komponentama (npr. operativni sustav *Windows*). Dok je sposobnost uporabe posebnih, specijaliziranih softverskih paketa povezana s aplikacijskom pismenosti.

Suvremeni oblik komuniciranja, isto kao i tradicionalni, zahtijeva pripremu prilikom formuliranja poruke. Panian (2000, str. 33) navodi nekoliko savjeta za izbjegavanje nesporazuma u suvremenoj komunikaciji:

- potrebno je unaprijed dobro promisliti o sadržaju svake poruke jer uvijek postoji mogućnost da je pročitata netko izvan komunikacijskog procesa,
- intoniranje poruke važan je element svake poruke,
- važna je jasnoća poruke radi izbjegavanja mogućnosti dvosmislenog tumačenja,
- važno je pročitati poruku prije samog slanja radi izbjegavanja neugodnosti izazvanih krivo napisanom porukom,
- važno je zadržati uglađenost i kulturu ophođenja,
- potrebno je poštivati različitosti: religijske, nacionalne, kulturne,
- prilikom prenošenja vlastitog stava i mišljenja potrebna je argumentacija.

Budući da je digitalizacija zahvatila gotovo sve sfere današnjeg društva, stvara se dojam da je svaki pojedinac prisiljen ovladati korištenjem digitalnih tehnologija. Korištenje društvenih mreža, interneta te raznih servisa za komunikaciju u privatnom životu dovodi i do sve češćeg korištenja i u poslovnom životu. Stoga ne čudi da su odgojno-obrazovne ustanove, isto tako, pod utjecajem digitalne komunikacije. Pri čemu svaki odgojitelj u procesu cjeloživotnog učenja mora težiti ovladavanju novim kompetencijama poput: kompetencije za rad s ljudima, kompetencije za rad s informacijama, tehnologijom i znanjem te kompetencije za rad u zajednici i za zajednicu (Fatović, 2016).

Fleksibilnost, kao jedna od deset ključnih osobina i kvaliteta odgojitelja, očituje se i u prihvaćanju novih zahtjeva suvremenog doba. „Kompetentan odgajatelj, što u današnje vrijeme podrazumijeva i njegovu digitalnu kompetenciju, ovakvim izazovima može doskočiti, koristeći se suvremenom tehnologijom i virtualnim društvenim mrežama.” (Somolanji-Tokić i Vukašinović, 2018, str. 110).

U današnje vrijeme broj društvenih mreža i servisa za komunikaciju svakodnevno raste. Dok neki smatraju da ti servisi uvelike olakšavaju komunikaciju između roditelja i odgojitelja, drugi se s time ne slažu. Digitalna komunikacija roditelja i odgojitelja najčešće se

ostvaruje u pisanom obliku putem elektroničke pošte, SMS-poruka, servisa za komuniciranje te na društvenim mrežama (Rogulj, 2021).

5.1. Tekstualne poruke/SMS

Razvoj mobilne telekomunikacije donosi promjene u komunikaciji općenito. Za razliku od dotadašnjih fiksnih telefona, koji su omogućavali korisnicima samo uspostavu i primanje poziva, prvi su mobiteli omogućili mobilnost u komunikaciji, odnosno slanje i primanje SMS-poruka (eng. Short Message System) koje su bile obilježje jednog potpuno novog načina komuniciranja. Tekstualne poruke definiraju se kao sveprisutna sposobnost ugrađena u mobilni telefon koji omogućava slanje kratkih SMS-poruka sa 160 znakova bez obzira na davatelje usluga (Church, de Oliveria, 2013).

Zahvaljujući novitetima mobilna je telefonija u kratkom roku dosegla globalnu popularnost, a SMS-poruke od tada se razvijaju i uključuju poruke koje sadrže slike, video i zvučne sadržaje. Prema Relji i Božić (2012) mobilne uređaje koriste dvije trećine populacije u svijetu. S obzirom na to da dolazi do sve veće digitalizacije društva, moguće je uvidjeti prisustvo mobilne tehnologije u poslovnim krugovima. Tekstualne poruke poslone putem mobilnog telefona koriste se kao sredstvo razmjene informacija. Suvremeni oblik komunikacije nije zaobišao ni komunikaciju između roditelja i odgojitelja. Church i de Oliveria (2013) navode kako se slanje SMS-poruka smanjilo zbog sve češćeg korištenja mobilnih aplikacija poput *WhatsApp*. Nadalje tvrde kako se slanje SMS-poruka smanjilo zbog naplate slanja poruke, no da korisnici i dalje smatraju kako je slanje tekstualnih poruka pouzdaniji i sigurniji način slanja formalnijih poruka upravo zbog naplate slanja poruke.

5.2. Elektronička pošta/e-mail

Elektronička pošta ili skraćeno e-pošta (eng. *e-mail*) predstavlja informacije pohranjene na računalu koje dva korisnika razmjenjuju putem telekomunikacija (Computer Hope, 2019).

Sindik i Reicher (2007) elektroničku poštu klasificiraju prema sljedećim kriterijima:

1. Privatne i javne poruke,
2. Poruke upućene jednoj osobi ili većem broju primatelja,

3. Teme,
4. Način izražavanja,
5. Ritam razmjenjivanja,
6. Dužina poruka.

Jedna od karakteristika elektroničke pošte jest mogućnost brzog slanja sadržaja pojedincu ili na više adresa primatelja. Ta činjenica potvrđuje da je elektronička pošta sredstvo masovne komunikacije. Nadalje pisanje *e-maila* na računalu može spriječiti razne gramatičke pogreške, a to pridonosi kvaliteti pisane komunikacije i može ubrzati slanje poruke. Jednom od najvažnijih karakteristika elektroničke pošte smatra se mogućnost određivanja vlastitog vremena privatnosti, odnosno odabir vremena primanja poruka i uzvratanja odgovora u vremenu koje pojedincu odgovara (Pleše, 2002).

Komunikacija elektroničkom poštom smatra se dijelom poslovne komunikacije koja ima svoje pisane i nepisane zakonitosti te se tretira kao dio poslovne etike. Poslovna kultura svakog pojedinca te identitet institucije koji predstavlja očituje se u poštovanju pravila komunikacije putem elektroničke pošte (Rogulj, 2019). Uspostava dobrog odnosa roditelja i odgojitelja uvelike ovisi o mogućnosti postavljanja pitanja kao i o dobivanju brzog odgovora, a korištenje elektroničke pošte u njihovoj komunikaciju upravo to i omogućava (Scully, Barbour i Robert-King, 2015). Elektronička pošta uz napisanu poruku može sadržavati i određene privitke (eng. *attachment*). Korisnici prilažu datoteke, slikovne materijale, crteže ili fotografije, viceve i komentare (Pleše, 2002). Ovakva vrsta komunikacije uvelike utječe na osnaživanje partnerskih odnosa roditelja i odgojitelja jer im omogućuje razmjenu informacija o postignućima djece, edukativnih materijala, dječjih radova, informacija, fotografija i drugih sadržaja.

Uspješna komunikacija roditelja i odgojitelja putem slanja elektroničke pošte zahtijeva uvažavanje određenih pravila (Bubaš, 2004):

- procjena prednosti koje donosi elektronička pošta,
- količina teksta u poruci – kratke, sažete i jasne poruke, ako se ukaže potreba za opsežnijim tekstom, tada je preporučljivo da se sadržaj stavi kao zaseban dokument u privitak,

- usmjeravanje pažnje na stil i ton poruke zbog izostanka neverbalnih elemenata koji pomažu pri emocionalnom interpretiranju značenja poruke.

Iako je elektronička pošta medij masovne komunikacije, roditelji preferiraju personalizirane poruke. Odgojitelj to može postići tako da šalje personalizirane poruke usmjerene na svako dijete ponaosob, izbjegavajući grupne poruke (Gestwicki, 2016). U sadržaju poruke kada se odgojitelj referira na dijete, preporučljivo je izbjegavati termin *Vaše dijete* te napisati ime djeteta (Lee i McDougal, 2000).

5.3. Servisi za komunikaciju

Brzi razvoj digitalne tehnologije dovodi i do neprestanog razvoja mobilnih uređaja koji iznova nude nove pogodnosti na području telekomunikacije. Mobilni uređaji postaju brži, praktičniji i manji (Relja, Božić, 2012). Nedugo nakon pojave druge generacije telefona, društvo je suočeno s pojavom pametnih telefona koji pripadaju u treću generaciju mobilnih uređaja koji imaju pristup internetskoj mreži, stoga se smatra kako izravno utječu na razvoj novih i sve bržih servisa za komuniciranje (Relja i Božić, 2012).

Pojavom pametnih telefona razvijaju se mnogi servisi za komuniciranje. Najpoznatijim mobilnim servisima za komuniciranje smatraju se aplikacije *WhatsApp*, *Messenger* i *Viber*. Svaki korisnik koji posjeduje mobilni uređaj treće generacije s dostupnom internetskom mrežom može koristiti navedene aplikacije. Prethodnik servisa poput *WhatsApp* ili *Vibera* jest SMS. Korisnici navedene servise percipiraju isključivo kao alat za komuniciranje u privatne svrhe, dok SMS smatraju kanalom za razmjenu formalnijih obavijesti (Church, de Oliveria, 2013). Autori definiraju *WhatsApp* kao MIM (engl. *Mobile Instant Messaging*) aplikaciju. *WhatsApp* i ostale srodne mobilne aplikacije omogućuju slanje i primanje poruka, slika, videozapisa, audiozapisa i dokumenata koristeći pritom podatkovni promet bez naplate slanja poruka. Isto tako korisnici mogu odabrati broj sudionika u razgovoru, pa se komunikacija u servisima za komunikaciju dijeli na privatni razgovor i grupni. Privatni se razgovor ostvaruje između dvije osobe, dok se grupni ostvaruje među skupinom ljudi. Nadalje aplikacije omogućuju glasovne pozive kao i videopozive.

Zbog mogućnosti brze razmjene informacija, fotografija, videozapisa i sličnih sadržaja, broj korisnika servisa za komunikaciju stalno raste. *WhatsApp* danas broji preko dvije milijarde aktivnih korisnika u svijetu, a njegova popularnost doseže vrhunac 2014.

godine kada su se povezali s tvrtkom *Facebook*. Prosječan korisnik *WhatsApp* aplikacije, s *Android* sustavom, potroši 38 minuta dnevno unutar aplikacije. Isto tako, više od 100 milijardi poruka dnevno pošalje se putem *WhatsApp* (Backlinko, 2021). Još jedan servis koji je dosegao veliku popularnost diljem svijeta jest *Viber*, a koristi ga više od 1,1 milijardi korisnika (99 FIRMS, 2021).

Porastom popularnosti servisa za komunikaciju, ne iznenađuje činjenica da se oni koriste i u poslovne svrhe. Komuniciranje putem servisa za grupnu komunikaciju koristi se i u odgojno-obrazovnim ustanovama. Grupna komunikacija može biti vrlo korisna, međutim ima nedostatke. S jedne strane omogućuje brz protok informacija koje su dostupne svim sudionicima unutar grupe, dok s druge strane prijeti gubljenje granice između privatnog i poslovnog vremena odgojitelja. Jedan od načina narušavanja privatnosti jest i prikaz toga kada je određena poruka primljena i pročitana, isto tako, unutar aplikacije, moguće je vidjeti kada je osoba zadnji put pristupila aplikaciji (Church, de Oliveria, 2013). Važno je napomenuti da je prethodno nabrojane opcije moguće u postavkama isključiti.

Odgojitelji trebaju uzeti u obzir prednosti i mane korištenja aplikacija u radu s djecom i roditeljima/skrbnicima. Moguće narušavanje privatnosti odgojitelja, prilikom korištenja suvremenih oblika komunikacije, moglo bi se otkloniti definiranjem i objavljivanjem etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

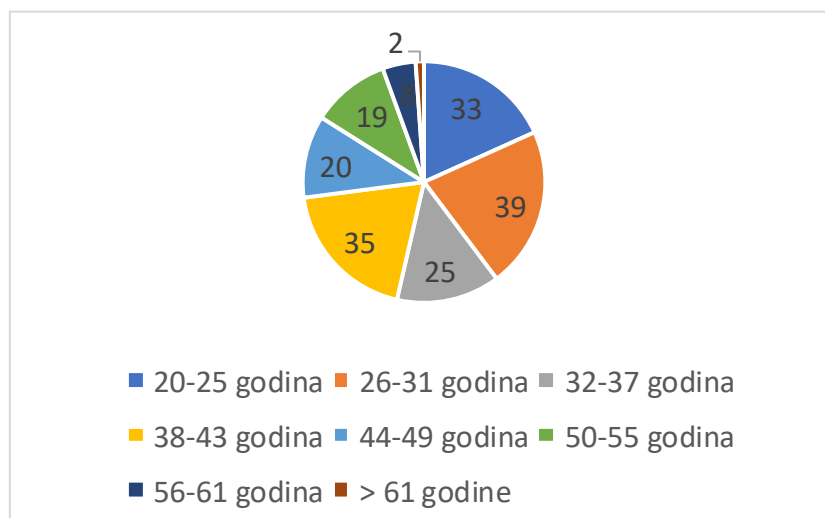
6. Metodologija istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada jest istražiti stavove odgojitelja o etičkom kodeksu u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Radom se nastojalo istražiti stavove i mišljenje odgojitelja o važnosti definiranja etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Odnosno utvrditi što bi i u kojoj mjeri bi trebalo biti zastupljeno u etičkom kodeksu te ispitati postoji li opravdana potreba za stvaranjem suvremenog etičkog kodeksa.

6.1. Metoda i instrumenti istraživanja

Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik (Etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje) koji je distribuiran putem online *Google* obrasca. Ciljana su populacija odgojitelji ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s područja cijele Republike Hrvatske, koji su se uključili u istraživanje na dobrotvornoj bazi. Prilikom provođenja istraživanja rukovodilo se svim pravilima istraživanja s kojima su sudionici bili upoznati prije samog početka ispunjavanja upitnika. Upitnik je obuhvaćao demografska pitanja koja su se odnosila na spol, dob, obrazovanje, stručnu spremu, staž te pitanja koja su se odnosila na mišljenje o važnosti etičkog kodeksa. Istraživanje je provedeno na uzorku od $n=181$ odgojitelja, 4 muškarca (2,2%) i 177 žena (97,8%). Raspon godina ispitanika podijeljen je u osam kategorija, a kreće od 20 godina do više od 61 godine. U dobnom razredu od 20 do 25 godina nalazi se $n=33$ (18,2%) odgojitelja, $n=39$ (21,5%) odgojitelja nalazi se u dobnom razredu od 26 do 31 godine. U dobnom razredu od 32 do 37 godina nalazi se $n=25$ (13,8%) odgojitelja, u dobnom razredu od 38 do 43 godine nalazi se $n=35$ (19,3%) odgojitelja. Njih $n=20$ (11%) pripada dobnom razredu od 44 do 49 godina. Nadalje u rasponu od 50 do 55 godina nalazi se $n=19$ (10,5%) odgojitelja, a $n=8$ (4,4%) pripada dobnom razredu od 56 godina do 61 godine. U zadnju kategoriju raspona godina, više od 61 godine, pripadaju $n=2$ (1,1%) ispitanika (Slika 1). Rezultati ukazuju na to daje najveći broj ispitanika, njih 39, iz druge kategorije koja uključuje ispitanike od 26 do 31 godine.

Slika 1.
Udio ispitanika prema dobi

Napomena. Autorski rad.

Za kategorizaciju ispitanika prema stupnju obrazovanja korištena je redosljedna skala s ponuđenim modalitetima: srednjoškolsko obrazovanje, preddiplomski studij, diplomski studij te poslijediplomski studij. Od ukupnog broja od 181 ispitanika, 2 ispitanika imaju završenu srednju školu, 98 ispitanika preddiplomski studij, 78 ispitanika diplomski studij te 3 ispitanika poslijediplomski studij (Tablica 1).

Tablica 1.
Udio ispitanika prema obrazovanju

Stupanj obrazovanja	Srednjoškolsko obrazovanje	Preddiplomski studij	Diplomski studij	Poslijediplomski studij
N (broj ispitanika)	2	98	78	3
Postotak	1,1%	54,1%	43,1%	1,7%

Napomena. Autorski rad.

U vrijeme ispitivanja najviše ispitanika, njih 65, imalo je do 5 godina radnog staža. Detaljniji prikaz rezultata prikazan je u Tablici 2.

Tablica 2.

Udio ispitanika prema godinama radnog staža

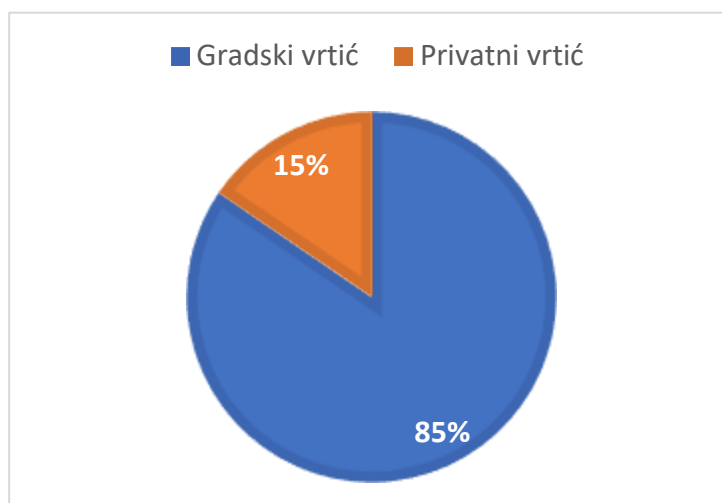
Godine rada u struci	>5	6 do 11	12 do 17	18 do 23	23 do 28	< 28
Broj ispitanika	65	33	33	22	12	16
Postotak	35,9%	18,2%	18,2%	12,2%	6,6%	8,8%

Napomena. Autorski rad.

Od ukupnog broj n=181 ispitanika, n=153 ispitanika zaposleno je u gradskim vrtićima, a n=28 u privatnim.

Slika 2.

Udio ispitanika prema mjestu zaposlenja

Napomena. Autorski rad.

7. Analiza rezultata

Prema rezultatima ankete utvrđeno je poznavanje značenja pojma etički kodeks među ispitanicima. Od ukupnog broja n=181, n=75 ispitanika tvrdi da ustanova za rani i predškolski odgoj u kojoj rade ima izglasan etički kodeks poslovanja, njih n=26 da nema, a n=80 ispitanika ne zna. Iz navedenog se zaključuje kako najviše ispitanika, njih n=80, nije upoznato s prisutnošću etičkog kodeksa u ustanovi u kojoj su zaposleni. Propitivanjem o važnosti usvojenog etičkog kodeksa na razini ustanove n=85 ispitanika, odnosno 47% u potpunosti se slaže da je to važno i neophodno. Detaljniji prikaz rezultata prikazan je u Tablici 3.

Tablica 3.

Analiza rezultata vezanih uz važnost etičkog kodeksa

Varijabla	U potpunosti se slažem	Slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem
Znate li što je etički kodeks?	44	101	32	1	3
	24,3%	55,8%	17,7%	0,6%	1,7%
Svaka ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja treba imati izglasan etički kodeks poslovanja	85	82	9	0	5
	47%	45,3%	5%	0%	2,8%
Etički kodeks ustanove neophodan je u radu odgojitelja	67	84	25	2	3
	37%	46,4%	13,8%	1,1%	1,7%
Etički kodeks bi trebao biti istaknut na vidljivom mjestu unutar ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	65	94	17	4	1
	35,9%	51,9%	9,4%	2,2%	0,6%
Etički kodeks ustanove bi trebao biti objavljen na web stranici ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	69	88	16	7	1
	38,1%	48,6%	8,8%	3,9%	0,6%

Anketom prikupljeni podaci ukazuju na to da postoje ispitanici koji smatraju da je etički kodeks ustanove neophodan u radu odgojitelja, ali da postoje i oni koji smatraju suprotno. N=67 ispitanika u potpunosti se slaže s time da je etički kodeks ustanove neophodan u radu odgojitelja. Njih n=84 (46,4%) slaže se s time da je etički kodeks ustanove neophodan u radu, a n=25 ispitanika niti se slaže, niti ne slaže s važnosti etičkog kodeksa u radu odgojitelja. Dok se dva ispitanika ne slažu s navedenom činjenicom, tri se u potpunosti ne slažu. Navedeno pokazuje kako n=151 (83,4%) ukupnog broja smatra da je etički kodeks neophodan u radu odgojitelja (Tablica 3).

Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da ispitanici, uglavnom, smatraju kako je važno da etički kodeks bude istaknut na vidljivom mjestu u predškolskoj ustanovi i objavljen na *web*-stranici ustanove, njih n=159 (87,8%). Dok se n=25 ispitanika (13,8%) s tom izjavom niti slaže, niti ne slaže, dva se ispitanika ne slažu s izjavom te se n=3, (1,7%) u potpunosti ne slažu s izjavom. Rezultati ukazuju na blagu dominantnost u mišljenju odgojitelja prema fizičkom objavljivanju etičkog kodeksa na vidljivom mjestu u odnosu na objavljivanje na *web*-stranici predškolske ustanove (Tablica 3).

Većina odgojitelja, njih n=135, smatra kako bi etički kodeks odgojitelja trebao biti usmjeren na definiranje pravila o etičkoj odgovornosti prema djeci. S ovom se tvrdnjom u potpunosti slaže n=54 (29,8%) ispitanika, a n=81, 44,8%, se slaže. Njih n=25 (13,8%) niti se ne slaže, niti slaže te se n= 16 (8,8%) ne slaže s tvrdnjom te se njih n=5 (2,8%) u potpunosti ne slaže (Tablica 4).

Povezanost etičkog kodeksa s Konvencijom o pravima djeteta (1989) kao važnim procjenjuje n=162 (89,5%) odgojitelja. Nadalje njih n=15 (8,4%) s tom se izjavom niti slaže, niti ne slaže. Samo se jedan ispitanik u potpunosti ne slaže (Tablica 4).

Na pitanje pod rednim brojem 14, *Jeste li u Vašem radu provodili znanstvena istraživanja koja su uključivala djecu?*, ponuđeno je pet odgovora: *nikada, rijetko, ponekad, vrlo često, uvijek*. Od n=181 ispitanika, njih n=71 (39,2%) nije nikada provodilo znanstveno istraživanje koje uključuje djecu, dok se n= 44 (24,3%) odgojitelja na to odluči vrlo rijetko. Njih n=53 (29,3%) odluči se na znanstvena istraživanja s djecom ponekad, n=13 (7,2%) to radi vrlo često. Iz navedenih se rezultata može zaključiti kako najviše odgojitelja, njih n=71 (39,2%), nikada ne provodi znanstvena istraživanja koja uključuju djecu.

Dio ankete koji obuhvaća mišljenje odgojitelja o sadržaju etičkog kodeksa sadrži tri tvrdnje, za koje su ponuđeni odgovori prema Likertovoj ljestvici od *u potpunosti se slažem* do *u potpunosti se ne slažem*. Na tvrdnju 1. *U etičkom kodeksu predškolske ustanove bi trebala biti uređena pravila djelovanja istraživača u provođenju istraživanja s djecom?*, n=56 odgojitelja odgovorilo je da se u potpunosti slaže, a njih n=96 da se slaže. Nadalje n=26 ispitanika s tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže. Jedan se ispitanik ne slaže, a dva se u potpunosti ne slažu. Veći broj odgojitelja smatra da bi unutar etičkog kodeksa predškolske ustanove trebala biti uređena pravila djelovanja istraživača u provođenju istraživanja s djecom (Tablica 4).

Tablica 4.
Analiza odgovora vezanih uz sadržaj etičkog kodeksa

Varijabla	U potpunosti se slažem	Slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem
Etički kodeks odgajatelja prvenstveno treba biti usmjeren na etičku odgovornost prema djeci	54	81	25	16	5
	29,8%	44,8%	13,8%	8,8%	2,8%
Etički kodeks ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja bi se trebao pozivati na Konvenciju o pravima djeteta	61	101	15	0	1
	34,3%	56,7%	8,4%	0%	0,6%
U etičkom kodeksu predškolske ustanove trebala bi biti uređena pravila djelovanja istraživača u provođenju istraživanja s djecom	56	96	26	1	2
	30,9%	53%	14,4%	0,6%	1,1%
Pitanje anonimnosti/zaštite privatnosti/tajnosti podataka važan je čimbenik u etičkom kodeksu prilikom istraživanja s djecom	77	88	14	1	1
	42,5%	48,6%	7,7%	0,6%	0,6%
Etičkim kodeksom bi trebala biti definirana dob i zrelost djeteta koja je potrebna za uključivanje djeteta u istraživanje	43	91	36	9	2
	23,8%	50,3%	19,9%	5%	1,1%

S tvrdnjom 2. *Pitanje anonimnosti/zaštite privatnosti/tajnosti podataka važan je čimbenik u etičkom kodeksu prilikom istraživanja s djecom?*, slaže se većina odgojitelja, njih n=165 (91%), te se n=14 ispitanika niti slaže, niti ne slaže. Dok se jedan ispitanik ne slaže, drugi se u potpunosti ne slaže (Tablica 4). Analizom odgovora na 3. tvrdnju koja glasi *Etičkim kodeksom bi trebala biti definirana dob i zrelost djeteta koja je potrebna za uključivanje djeteta u istraživanje?*, zaključuje se kako se većina ispitanika, njih n=134, s tom tvrdnjom slaže. Velik broj ispitanika, njih n=36 (19,9%), niti se slaže, niti ne slaže. Devet se odgojitelja ne slaže, a dva se u potpunosti ne slažu (Tablica 4). Od ukupnog broja n=181 ispitanika, njih n=150, potvrđuje da se definiranjem etičkog kodeksa omogućuje rješavanje etičkih pitanja s kojima se susreću istraživači tijekom provedbe istraživanja u kojima su uključena djeca. Odgojitelji, njih n=48, u potpunosti se slaže, a njih n=102 se slaže. Dok se n=28 (15,5%) ispitanika niti slaže, niti ne slaže s tvrdnjom, a njih troje se ne slaže (Tablica 5.)

Tablica 5.
Analiza odgovora vezanih uz etički kodeks

Varijabla	U potpunosti se slažem	Slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem
Etički kodeks omogućuje rješavanje etičkih pitanja s kojima se susreću istraživači tijekom provedbe istraživanja u kojima su uključena djeca	48	102	28	3	0
	26,5%	56,4%	15,5%	1,7%	0%
Smatram se kompetentnom/im za provođenje istraživanja s djecom	18	80	60	19	4
	9,9%	44,2%	33,1%	10,5%	2,2%
Odgojitelj bez adekvatne edukacije teže prepoznaje svoje i tuđe neetične postupke	40	88	36	17	0
	22,1%	48,6%	19,9%	9,4%	0%
Prije definiranje etičkog kodeksa predškolske ustanove, potrebno je provesti stručno usavršavanje zaposlenika odgojno-obrazovne ustanove na temu profesionalne etike	44	110	20	7	0
	24,3%	60,8%	11%	3,9%	0%
Etički kodeks bi se trebao sastojati i od članaka unutar kojih se određuju temeljna načela odnosa roditelja/staratelja prema odgojiteljima	64	99	15	3	0
	35,4%	54,7%	8,3%	1,7%	0%

Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da se n=18 (9,9%) ispitanika osjeća u potpunosti kompetentnima za provođenje istraživanja s djecom, a njih n=80 (44,2%) osjeća se kompetentnima za provođenje istraživanja s djecom. Dok n=60 (33,1%) ispitanika ne može procijeniti svoje kompetencije. Nekompetentnim za provođenje istraživanja s djecom smatra se n=19 (10,5%), a četiri ispitanika smatraju da su u potpunosti nekompetentni (Tablica 5).

Ispitanici se većinom slažu s tvrdnjom da odgojitelj bez adekvatne edukacije teže prepoznaje svoje i tuđe neetične postupke. Dok se n=40 (22,1%) ispitanika u potpunosti slaže, njih n=88 (48,6%) se slaže. U ponuđeni odgovor *niti se slažem, niti se ne slažem* odabralo je n=36 (19,9%) ispitanika te se njih n=17 (9,4%) ne slaže s tvrdnjom (Tablica 5).

Od ukupnog broja n=181 ispitanika njih n=44 (24,3%) u potpunosti se slaže da je potrebno provesti stručno usavršavanje zaposlenika odgojno-obrazovne ustanove na temu profesionalne etike. Dok se n=110 (60,8%) slaže s tom tvrdnjom, a njih n=20 (11%) niti se slaže, niti ne slaže. Sedmero ispitanika, odnosno 3,9% ne slaže se da je potrebno provesti stručno usavršavanje zaposlenika odgojno-obrazovne ustanove na temu profesionalne etike (Tablica 5).

Najviše ispitanika, njih n=163 (90%), smatra da bi se etički kodeks trebao sastojati i od članaka unutar kojih se određuju temeljna načela odnosa roditelja/skrbnika prema odgojiteljima. Troje ispitanika, 1,7%, ne slaže se s tom tvrdnjom, a njih n=15(8,3%) niti se slaže, niti ne slaže (Tablica 5).

Uvjeti rada odgojitelja te njihovi stavovi prema suvremenim oblicima komunikacije obuhvaćeni su pitanjima o službenim mobitelima, korištenju privatnog mobitela u službene svrhe te učestalosti digitalne komunikacije roditelja i odgojitelja. Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da njih n=155 (85,6%) ne posjeduje službeni mobitel, dok njih n=26 (14,4%) posjeduje. Dok 135 ispitanih odgojitelja smatra da korištenje privatnih mobitela u službene svrhe narušava njihovu privatnost. Njih n=29 (16%) niti se slaže, niti ne slaže. Dok se n=13 (7,2%) ispitanika ne slaže, njih četiri, 2,2% u potpunosti se ne slažu (Tablica 6).

Tablica 6.
Analiza odgovora vezanih uz digitalnu komunikaciju

Varijabla	U potpunosti se slažem	Slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Ne slažem se	U potpunosti se ne slažem
Smatrate li da korištenje privatnog mobitela u službene svrhe narušava Vašu privatnost?	77	58	29	13	4
	42,5%	32%	16%	7,2%	2,2%
Izbor korištenja servisa za komunikaciju (<i>WhatsApp, Viber</i> i drugi) bi trebao biti zajednički dogovor odgojitelja i roditelja	78	76	16	8	3
	43,1%	42%	8,8%	4,4%	1,7%
Imam dostatno razvijene digitalne kompetencije	57	74	40	9	1
	31,5%	40,9%	22,1%	5%	0,6%
Potrebno mi je stručno usavršavanje na temu informacijsko-komunikacijskih tehnologija	14	54	46	45	22
	7,7%	29,8%	25,4%	24,9%	12,2%
Etički kodeks predškolske ustanove bi trebao definirati opće odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja	70	98	9	4	0
	38,7%	54,1%	5%	2,2%	0%

Na pitanje 25, *Kontaktiraju li Vas roditelji izvan Vašeg radnog vremena?*, ispitanici su imali ponuđene ove kategorije učestalosti: *nikada, rijetko, ponekad, vrlo često, uvijek*. Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da se ispitanici najčešće povremeno susreću s kontaktiranjem roditelja izvan njihova radnog vremena. Nadalje analizom odgovora na pitanje *Odgovarate li na pozive/poruke izvan radnog vremena?*, može se zaključiti kako veći broj ispitanika, njih n=55 (30,4%), uvijek odgovara na pozive/poruke izvan radnog vremena. Dok njih n=10 (5,5%) nikada ne odgovara na pozive/poruke izvan radnog vremena.

Tvrđnju da bi izbor korištenja servisa za komunikaciju, poput aplikacija *WhatsApp, Viber* i drugih, trebao biti zajednički dogovor odgojitelja i roditelja, potvrđuje n=154 (85%) odgojitelja. S tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže n=16 (8%) ispitanika, dok se njih n=11 (0,06%) ne slaže (Tablica 6).

Prema rezultatima istraživanja, dostatno razvijene digitalne kompetencije ima njih n=131, dok njih n=40 ne može napraviti samoprocjenu svojih kompetencija. Devet ispitanika smatra da nema dostatno razvijene digitalne kompetencije, jedan ispitanik smatra da nema u

potpunosti dostatno razvijene digitalne kompetencije. Analizom odgovora može se zaključiti da veći broj ispitanika, njih $n=131$, smatra da ima dostatno razvijene digitalne kompetencije (Tablica 6).

Iako velik broj ispitanika smatra da ima dostatno razvijene digitalne kompetencije, njih $n=68$ (37,6%) potvrđuje da im je potrebno stručno usavršavanje vezano uz korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Analizom udjela odgojitelja prema potrebi stručnog usavršavanja utvrđeno je kako se radi o blagoj dominaciji odgojitelja koji smatraju da im je takvo stručno usavršavanje potrebno. Distribuciju čini $n=68$ (37,6%) ispitanika koji smatraju da im je potrebno stručno usavršavanje, dok $n=67$ (37%) ispitanika smatra da im nije potrebno. Njih $n=46$ (25,4%) ne može procijeniti (Tablica 6).

Definiranje općih odrednica korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja podržava 92,8% ispitanika, dok $N=9$ (5%) niti se slaže, niti ne slaže, a njih se četiri (2,2%) ne slažu (Tablica 6).

7.1. Rasprava

Istraživanje provedeno među odgojiteljima ranog i predškolskog odgoja prikazuje njihovo mišljenje, percepciju, procjenu, radno iskustvo te primjenu etičkog kodeksa u radu. Dobiveni rezultati prikazali su da postoji potreba za nadogradnjom etičkog kodeksa predškolske ustanove, odnosno da postoji potreba za njegovom prilagodbom novom, suvremenom dobu. Rezultati istraživanja ukazuju na zadovoljavajuću razinu osviještenosti odgojitelja o važnosti etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ulaganjem u ažuriranje etičkog kodeksa, ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje doprinijela bi podizanju razine kvalitete uvjeta rada odgojitelja, a sve s ciljem unaprjeđivanja kvalitete komunikacijskog procesa između odgojitelja i roditelja. Premda velik broj odgojitelja smatra da bi svaka ustanova ranog i predškolskog odgoja trebala imati izglasan etički kodeks, njih 80 ne zna ima li ustanova u kojoj rade izglasan etički kodeks poslovanja. Iz navedenog može se zaključiti da je etički kodeks nedovoljno zastupljen u određenim vrtićima. Većina ispitanika smatra da bi etički kodeks ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja trebao biti objavljen na internetskim stranicama ustanove, ali u praksi to nije tako. Značajan broj dječjih vrtića nema javno objavljen etički kodeks na svojim internetskim stranicama. Najčešće je riječ o

ustanovama u manjim gradovima ili naseljima. Uvidom u dostupne izvore to je vidljivo u Sinju, Gospiću, Makarskoj, Medulinu, ali i u ponekim većim hrvatskim gradovima, poput Osijeka, Pule i Slavonskog Broda. Važno je napomenuti da neobjavlivanje etičkog kodeksa nije u skladu sa zakonskim odredbama prema kojima svi pravni akti ustanove moraju biti dostupni javnosti na uvid.

Iako većina ispitanih odgojitelja, odnosno $n=135$ (74,6%) smatra da korištenje privatnog mobitela u službene svrhe narušava njihovu privatnost, njih 155 od ukupnog broja $n=181$ ispitanika ne posjeduje službeni mobitel. Iz navedenog se zaključuje da postoji vidljiva potreba za promjenom pri korištenju digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja. Nadalje samo $n=55$ (30,4%) ispitanika tvrdi da im se roditelji nikada ili vrlo rijetko javljaju nakon radnog vremena, dok se preostala većina s time susreće gotovo uvijek, odnosno često.

Budući da je, prema analiziranim etičkim kodeksima, odgojitelj centralna figura koja ima odgovornost prema svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, ne iznenađuje činjenica da ispitanici odgojitelji, njih $n=163$, smatraju da postoji potreba za definiranjem članaka unutar etičkog kodeksa koji će određivati temeljna načela odnosa roditelja/skrbnika prema odgojiteljima. Nadalje važno je napomenuti da $n=154$ (85%) ispitanika smatra da bi za izbor korištenja servisa za komunikaciju tipa aplikacija *Whatsapp*, *Viber*, trebao postojati zajednički dogovor između odgojitelja i roditelja. Također odgojitelji smatraju da bi takav način komunikacije bio prihvatljiviji kada bi postajala određena zakonski regulirana pravila.

8. Primjer načela etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Budući da etički kodeks ustanove nije jedinstven, gotovo je nemoguće osmisliti univerzalni etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Prije samog početka kreiranja etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, potrebno je dogovoriti određena načela, prema kojima će se kasnije određivati pravila. Načela su izvrsno polazište pomoću kojih će se lakše odrediti pravila na razini odgojno-obrazovne ustanove. Uvidom u problematiku i analizom dostupnih informacija u nastavku teksta pristupilo se predlaganju načela i obveza određenih sudionika odgojno-obrazovnog procesa – ravnatelja, roditelja/skrbnika i odgojitelja.

Ravnatelj je dužan:

- osigurati infrastrukturu,
- uvažiti mišljenja odgojitelja u vezi korištenja servisa za komunikaciju u radu s roditeljima,
- pronaći najprihvatljivije rješenje za odgojitelja u slučajevima kada se uvjerenje odgojitelja o suvremenim oblicima komunikacije u potpunosti razilaze s usmjerenjem Vrtića,
- pružiti odgojiteljima mogućnost stručnog usavršavanja na temu profesionalne etike,
- pružiti odgojiteljima mogućnost stručnog usavršavanja na temu informacijsko-komunikacijskih tehnologija,
- uz pomoć odgojitelja jasno definirati opće odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja,
- poštivati privatnost odgojitelja,
- objaviti etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj na mrežnim stranicama ustanove,
- istaknuti etički kodeks za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj na vidljivo mjesto unutar ustanove,
- upozoriti roditelje/skrbnike koji ne poštuju dogovorena pravila.

Roditelj/skrbnik je dužan:

- uvažiti mišljenja/stavove odgojitelja u vezi korištenja servisa za komunikaciju u radu s roditeljima,
- upoznati se s općim odrednicama korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja,
- poštivati opće odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja,
- poštivati privatnost odgojitelja,
- sudjelovati na roditeljskom sastanku unutar kojeg se imenuju odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja i odgojitelja,
- u komunikaciji s odgojiteljima postupati korektno i susretljivo, pridržavajući se osnovnih pravila opće kulture.

Odgojitelj je dužan:

- jasno iznijeti svoj stav o korištenju servisa za komunikaciju u radu s roditeljima/skrbnicima,
- zahtijevati ispunjenje svih potrebnih uvjeta za korištenje digitalne komunikacije u radu s roditeljima/skrbnicima,
- aktivno sudjelovati u procesu stvaranja općih odrednica etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje,
- jasno definirati opće odrednice korištenja digitalne komunikacije između roditelja/skrbnika i odgojitelja,
- organizirati roditeljski sastanak unutar kojeg će jasno predstaviti opće odrednice korištenja digitalne komunikacije roditeljima/skrbnicima,
- uvažiti mišljenje roditelja/skrbnika o servisima za komunikaciju,
- uvažiti mišljenje roditelja/skrbnika o općim odrednicama korištenja digitalne komunikacije između roditelja/skrbnika i odgojitelja,
- poticati roditelje/skrbnike na poštivanje privatnosti zaposlenika vrtića,

- poticati roditelje/skrbnike na poštivanje dogovorenih općih odrednica za korištenje digitalne komunikacije,
- prijaviti ravnatelju svako nepoštivanje dogovorenih općih odrednica.

Poštivanje načela etičkog kodeksa itekako ovisi o uključenosti i angažmanu sudionika na koje taj kodeks utječe. Dok se od ravnatelja očekuje da osigura tehničke uvjete odgojiteljima te da svojim radom štiti odgojitelje i pruža im prostor za rast i razvoj, od roditelja/skrbnika očekuje se da detaljno usvoje pravila korištenja suvremenih oblika komunikacije u radu s odgojiteljima. Može se zaključiti da se od svih sudionika očekuje da postupaju odgovorno, profesionalno, stručno te da međusobno poštuju svoja prava i privatnost.

8.1. Prijedlog etičkog kodeksa usmjerenog na definiranje ponašanja u komunikaciji putem digitalne tehnologije

Temeljem prethodno nabrojanih načela i analizom određenih etičkih kodeksa slijedi prijedlog etičkog kodeksa usmjerenog na definiranje ponašanja u komunikaciji putem digitalne tehnologije među svima koji sudjeluju u radu odgojno-obrazovne skupine, a to posebice uključuje roditelje i odgojitelje.

1. Od ravnatelja Ustanove očekuje se da odgojiteljima osigura osnovnu infrastrukturu koja se odnosi na osiguravanje digitalne tehnologije i stabilnu internetsku vezu.
2. Od ravnatelja Ustanove očekuje se da odgojiteljima pruži mogućnost stručnog usavršavanja na temu informacijsko-komunikacijskih tehnologija.
3. Odgojitelji trebaju imati mogućnost izbora prilikom izbora servisa za komunikaciju u radu s roditeljima. Izbor korištenja servisa za komunikaciju ovisi o dogovoru roditelja i odgojitelja.
4. Roditelji/skrbnici mogu kontaktirati odgojitelje isključivo unutar njihovog radnog vremena. Moguća su javljanja nakon radnog vremena, ali ona su iznimna i trebaju biti opravdana. Odgojitelji nisu dužni odgovarati na pozive/poruke nakon radnog vremena ako procjene da nisu hitni.

9. Zaključak

Detaljnom analizom literature i provođenjem istraživanja može se zaključiti da je etički kodeks ustanove temelj kvalitetne realizacije odgojno-obrazovnog procesa i trebao bi, u što većoj mjeri, biti osnovno sredstvo kojim se nastoji pomoći odgojitelju u svakodnevnom radu i odnosu s djecom i svim drugima koji su uključeni u rad dječjeg vrtića. Svakodnevni rad podrazumijeva i korištenje suvremenih oblika komunikacije u radu s roditeljima. S ciljem ostvarivanja što bolje komunikacije nužno je da se odgojitelji stalno educiraju kako bi mogli odgovoriti zahtjevima novog doba. Osim spomenutog odgojiteljima stručno usavršavanje omogućuje i sudjelovanje u stvaranju kvalitetnijeg odgojno-obrazovnog procesa. Budući da suvremeni oblici komunikacije imaju svoje prednosti i nedostatke, važno je dogovoriti određena pravila na razini odgojno-obrazovne ustanove. Provedenim istraživanjem utvrđeno je da postoji potreba za stvaranjem etičkog kodeksa u svrhu korištenja suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Analizirajući odgovore ispitanika, može se zaključiti da većina odgojitelja nema osigurane potrebne uvjete za implementaciju digitalne komunikacije u svakodnevni rad s roditeljima. Većina ispitanih odgojitelja koristi privatni mobitel u službene svrhe te se često susreće s upitima roditelja izvan radnog vremena. Jedan od načina kako bi se mogla postići bolja suradnja svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa jest definiranje i objavljivanje etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Važno je napomenuti da je razina upućenosti odgojitelja u etički kodeks ustanove niska, odnosno da velik broj ispitanika uopće ne zna ima li ustanova u kojoj rade izglasan etički kodeks poslovanja. Isto tako brojne ustanove nemaju objavljenje etičke kodekse na internetskim stranicama ustanove. Kako bi stvaranje etičkog kodeksa za korištenje suvremenih oblika komunikacije u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje bilo moguće, prvo je potrebno provjeriti ima li ustanova objavljen opći etički kodeks te koliko su radnici upoznati s njegovim sadržajem i važnosti.

Neosporna je činjenica da je potrebno odrediti pravila korištenja digitalne komunikacije u suradnji odgojitelja i roditelja. Pomoću tih pravila moglo bi se izravno utjecati na kvalitetu rada odgojitelja i pružiti im se svojevrsna zaštita. Etički kodeks općenito, ali i etički kodeks usmjeren na pravila komunikacije u digitalnom okruženju pojmovi su koji su nedovoljno istraženi na području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Stoga se ovim radom željelo ukazati na važnost promišljanja i kreiranja etičkog kodeksa te potaknuti na nova istraživanja u ovom području.

10. Literatura

1. Akcamete, G., Kayhan, N. i Sardohan Yildirim, E. A. (2017). *Scale of professional ethics for individuals working in the field of special education: validity and reliability study*. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 12 (4), 202-217. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/322155272_Scale_of_professional_ethics_for_individuals_working_in_the_field_of_special_education_validity_and_reliability_study (01.06.2021.)
2. Anić, Š., Klaić, N., Domović, Ž. (2002). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Sani-plus.
3. Anić, V. (1994). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
4. Anić, V., Goldstein, I. (2002). *Rječnik stranih riječi*, 2. izdanje. Zagreb: Novi Liber.
5. Bebek, B., Kolumbić, A. (2005). *Poslovna etika*. Zagreb: Sinergija-nakladništvo.
6. Blanuša Trošelj, D. (2014). *Na putu ka profesionalnoj etici odgajatelja*. Rijeka: Dijete vrtić obitelj.
7. Blanuša Trošelj, D. i Ivković, Ž. (2016). *Graditi profesiju: profesionalna etika i obrazovanje odgajatelja*. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 65(3), 403-420. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/178099> (01.06.2021.)
8. Blanuša Trošelj, D. i Skočić Mihić, S. (2016). *Dominantna etička pitanja odgajatelja pri savjetovanju roditelja*. U: Tatković, N., Radetić-Paić, M., Blažević, I., (Ur.) (2016). *Kompetencijski pristup kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Medulin: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/308764076_Dominantna_eticka_pitanja_odgajatelja_pri_savjetovanju_roditelja (01.06.2021.)
9. Bubaš, G. (2004). *Komunikacija*. U V. Čerić i M. Varga (Ur.) *Informacijska tehnologija u poslovanju*. (str. 73 – 85). Zagreb. Element.
10. Church, K. i de Oliveira, R., (2013). *What's up with WhatsApp? Comparing Mobile Instant Messaging Behaviors with Traditional SMS*, U *MobileHCI '13* (str. 352-361). New York: ACM. Preuzeto s <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=2493225> (01.06.2021.)
11. Computer Hope, (2019). Preuzeto s <https://www.computerhope.com/jargon/e/email.htm> (01.06.2021.)
12. Državni pedagoški standard, Hrvatski sabor (2008).
13. Dulčić, A. (ur.) (2003). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.

14. Etički kodeks Dječjeg vrtića Rijeka (2012.). Riječki vrtići. Preuzeto s: <https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/etikikodeks.pdf>. (01.06.2021.)
15. Etički kodeks Dječjeg vrtića Sisak Novi (2014.). Preuzeto s: <https://www.vrticsn.hr/wp-content/uploads/2020/03/Eti%C4%8Dki-kodeks-djelatnika-u-dje%C4%8Djem-vrti%C4%87u-Sisak-Novu.pdf>.
16. Fatović, M. (2016). *Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja*. Školski vjesnik, 65 (4), 623-638. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178260>
17. Feeney, S. (2010). *Anniversary of NAEYC's Code of Ethical Conduct Ethics TODAY in Early Care and Education Review , Reflection , and the Future*. *Young Children*, 65 (2), 72-77.
18. Hicela, I., Mendeš, B. (2015). *Kompetencije suvremenog učitelja i odgajatelja - izazov za promjene*. Split: Filozofski fakultet u Splitu
19. Jurčević Lozančić, A. (2018). *Dijete i djetinjstvo u suvremenoj teoriji i praksi*// Knjiga sažetaka / Slunjski, Edita (ur.). Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, str. 46-47 (predavanje, međunarodna recenzija, sažetak, ostalo)
20. Karpati, T. (2001). *Etika u gospodarstvu*. Osijek: Grafika.
21. Kopic, Ž., Korajac, V. (2010). *Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece*. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol. LVI No. 24.
22. Krstović, J. (2010.). *Kakav etički kodeks trebamo?* Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol. 16 No. 61, 2010.
23. Lee, J. i McDougal, O. (2000). *Guidelines for writing notes to families of young children*. *Focus on Pre-K and K*. 13 (2) 4 – 6.
24. Munsu, Dr. N. (2016). *Profesionalna etika*. *International education and research journal*, 2(10), 2454-9916. Dostupno na: <http://ierj.in/journal/index.php/ierj/article/view/482>
25. Miloš, I. (2017). *Digitalni urođenici i digitalni pridošlice*. Zagreb: Jezik i društvo.
26. Mužić, J. (2003). *Etika – umijeće življenja*. *Metodički ogledi*, 10 (1), 49-60. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/6127>
27. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto s: http://www.djecjivrticrozica.hr/v_dok/nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf (01.06.2021.).

28. Pachani, N. (2019). *Ethics and Good Research Practise* (MPH 5283). Assignment: Hypothetical Research Essay. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/profile/Naila_Pachani2/publication/337702654_Hypothetical_Research_Essay_Assignment/links/5de5c7e4299bf10bc33a7497/Hypothetical-Research-Essay-Assignment
29. Panian, Ž. (2000). *Bogatstvo Interneta*. Zagreb: Strijelac.
30. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje - holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
31. Petrović-Sočo, B. (2009). *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića: akcijsko istraživanje s elementima etnografskog pristupa*. Zagreb: Mali profesor.
32. Pleše, I. (2002). *Tijelo od riječi: elektronička poruka kao medij intime?*. Narodna umjetnost, 39 (2), 53-75. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/33126>
33. Relja, R. i Božić, T. (2012). *Socio-ekonomski aspekti korištenja mobitela među mladima*. *Media, culture and public relations*, 3 (2), 138-149. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87766>
34. Rogulj, E. (2019). *Digitalne tehnologije u komunikaciji odgojitelja i roditelja* (Doktorska disertacija). Preuzeto s <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10788/01.06.2021.>
35. Rogulj, E., (2021). *Teachers' communicative competence U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (ur.), Challenges of Collaboration – development of teachers' professional competences for collaboration and partnership with parents (str. 113–145)*. Zagreb: ALFA d.d.
36. Rosić, V. (2011). *Deontologija učitelja – temelj pedagoške etike*. Informatologia, 44(2), 142-149. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/70976>
37. Scully, P.A., Barbour, C. i Robert-King, H. (2015). *Families, Schools and Communities: Building Partnerships for Educating Children*. Pearson. Sjedinjene Američke Države.
38. Sindik, J. i Reicher, K. (2007). *Internet kao sredstvo za ostvarivanje „intimnije“ komunikacije*. Metodčki ogledi, 14 (2), 83-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/20773>
39. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči*. Zagreb: Spektar Media.
40. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.

41. Somolanji Tokić, I. i Vukašinović, A., (2018). *Virtualne društvene mreže i ostvarivanje partnerstva obitelji i dječjeg vrtića*, *Život i škola*, 64(1), 105-116. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/219664> (19.8.2019.).
42. Stričević, I. (2011): *Pismenost 21. stoljeća: učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*. Zrno, 97 – 98 (123 – 124): 2 – 5.
43. Šagud, M. (2006). *Odgajatelj kao refleksivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola Petrinja.
44. Širanović, A. (2012). Dubravka Maleš (ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 2011., 301 str. *Život i škola*, LVIII (27), 277-281. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/84313>
45. Šporer Ž. (1990). *Sociologija profesija*. Biblioteka revije za sociologiju, Zagreb
46. Vig, S. (2019). *Poslovna etika : kako razviti autentično vodstvo i izgraditi kulturu zadovoljnih i angažiranih zaposlenika programima etike i usklađenosti?* Zagreb: Codupo.
47. Vujić, V., Ivaniš, M. i Bojić, B. (2012). *Poslovna etika i multikultura*. Sveučilište u Rijeci: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija.
48. Zakon o predškolskom odgoju, MZOS, 10/97, 107/07 i 94/13 (1997).
49. Žitinski, M. (2006). *Bioetički kontekst sukobljenih prava*. *Socijalna ekologija*, 15 (3), 237-250. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/7553>
50. Žižak, A. (1999). *Pitanja profesionalne etike-jedno od temeljnih pitanja profesionalnog identiteta socijalnih pedagoga*. *Kriminologija & socijalna integracija*, 7 (1), 41-46. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/94234>

10.1. Popis slika

Slika 1. <i>Udio ispitanika prema dobi</i>	28
Slika 2. <i>Udio ispitanika prema mjestu zaposlenja</i>	29

10.2. Popis tablica

Tablica 1. <i>Udio ispitanika prema obrazovanju</i>	28
Tablica 2. <i>Udio ispitanika prema godinama radnog staža</i>	29
Tablica 3. <i>Analiza rezultata vezanih uz važnost etičkog kodeksa</i>	30
Tablica 4. <i>Analiza odgovora vezanih uz sadržaj etičkog kodeksa</i>	32
Tablica 5. <i>Analiza odgovora vezanih uz etički kodeks</i>	33
Tablica 6. <i>Analiza odgovora vezanih uz digitalnu komunikaciju</i>	35

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)